

การเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัย
นนทบุรี

STRENGTHENING THE SERVICE MIND FOR JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS OF
PHRAHARUTHAI NONTHABURI SCHOOL

สุพรรณิ ยำรุ่ง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2567

การเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระฤทัย
นนทบุรี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

STRENGTHENING THE SERVICE MIND FOR JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS OF
PHRAHARUTHAI NONTHABURI SCHOOL

A Master's Project Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(M.A. (Social Management))

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

สารนิพนธ์

เรื่อง

การเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัย

นนทบุรี

ของ

สุพรรณิ ยำรุ่ง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์) (รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

..... ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันนิกานต์ สุญสินภัย)

ชื่อเรื่อง	การเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระ หฤทัยนันทบุรี
ผู้วิจัย	สุพรรณิ ย่ำรุ่ง
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิกานต์ สุญสินภัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจิตสาธารณะ จำนวน 10 คน ผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน จำนวนทั้งสิ้น 35 คน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหมายและกิจกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจและประโยชน์ในการปฏิบัติจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3) เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบบันทึกการถอดบทเรียนกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1. นักเรียนได้เข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำว่าจิตสาธารณะ คือการที่นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมเกี่ยวกับการเอาใจใส่และเป็นธุระในเรื่องของส่วนรวม ทำตามหน้าที่ของตนเพื่อส่วนรวมอย่างดี มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคมด้วยความเต็มใจ เคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม อีกทั้งเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่แก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน และกิจกรรมจิตสาธารณะที่นักเรียนได้ปฏิบัติทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เช่น งานจราจร งานรักษาความสะอาด การเยี่ยมชุมชน การปลูกป่า สร้างฝาย ฯลฯ นำความสุขและความภาคภูมิใจมาสู่ตนเองและสังคม 2. แรงจูงใจในการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะ ด้วยเห็นแบบอย่างที่ดีจากบุคคลอื่นรอบๆ ตัว เช่น เพื่อน พ่อแม่ ครูอาจารย์ ศิลปินผู้มีชื่อเสียง ในหลวงรัชกาลที่ 9 และผู้มีจิตอาสาทั่วไป ประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะ ได้รับความสุข การมีจิตใจที่มีเมตตา กรุณา เสียสละ พุเมเทอุทิศตน ได้รักษาสีเสื้อแฉ่ง ล้อม เกิดความรัก ความสามัคคี 3. ได้พัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ให้มีกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น มีความยั่งยืน และขยายกิจกรรมไปในสถานที่ต่างๆ ที่กว้างขวาง ห่างไกลมากขึ้น เช่น โรงเรียนที่อยู่บนพื้นที่ราบสูง มีความท้าทายในการเสียสละ อุทิศตนมากขึ้น

คำสำคัญ : จิตสาธารณะ, การเรียนรู้เชิงรุก, การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Title	STRENGTHENING THE SERVICE MIND FOR JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS OF PHRAHARUTHAI NONTHABURI SCHOOL
Author	SUPANNEE YAMRUNG
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Associate Professor Cholvit Jearajit , Ph.D.
Co Advisor	Assistant Professor Tannikarn Soonsinpai , Ph.D.

This is a qualitative study with key informants consisting of 5 school administrators, 5 secondary school homeroom teachers, 10 staff members involved in public-mindedness activities, and 15 representatives of lower secondary school students, totaling 35 participants. The objectives of this study are 1) To study the meaning and public-mindedness activities of lower secondary school students. 2) To explore the motivations and benefits of engaging in public-mindedness activities for lower secondary school students. 3) To develop activities that enhance public-mindedness among lower secondary school students. The data were collected during the second semester of the 2023 academic year at Phrahruthai Nonthaburi School. The research instruments included records of reflections on activities designed to enhance public-mindedness for lower secondary school students at Phrahruthai Nonthaburi School. The study found that 1) Students developed a true understanding of public-mindedness, defined as having thoughts, feelings, and behaviors oriented toward caring for and taking responsibility for the common good. This includes fulfilling one's duties for the benefit of the community, possessing a willingness to help society selflessly, respecting the rights of shared resources, and actively participating in activities that address social issues with enthusiasm and without expecting rewards. Examples of public-mindedness activities performed by students both within and outside the school include traffic management, maintaining cleanliness, visiting communities, planting trees, building weir, and more. These activities brought happiness and pride to both individuals and society. 2) Motivations for engaging in these activities stemmed from the influence of positive role models, such as peers, parents, teachers, well-known artists, King Rama IX, and other altruistic individuals. The benefits of participating in public-mindedness activities included happiness, cultivating a compassionate and selfless attitude, dedication, environmental conservation, and fostering love and unity within the community. 3) The activities were further developed to be more diverse, sustainable, and expanded to more remote areas, such as schools in highland regions. These initiatives posed greater challenges in terms of sacrifice and dedication.

Keyword : Service Mind, Active Learning, Problem-based Learning

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยการได้รับความชี้แนะ และความเมตตาในการจัดทำ จากท่านรองศาสตราจารย์ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ธรรณิกานต์ สุญสินภัย และอาจารย์ดร.สายชล ปัญญชิต โดยทุกท่านได้ช่วยให้คำแนะนำที่ดี เพื่อพัฒนางานให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ และเกิดประโยชน์กับสังคมมากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการทางสังคมทุกท่านสำหรับความรู้ และการถ่ายทอดประสบการณ์ทุกอย่าง ให้ผู้วิจัยมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ชิสเตอร์ดร.สมจิตร ทรัพย์อัประไมย ท่านผู้จัดการ/อธิการ ชิสเตอร์ธีรณี ตระกูลแจ็ก ผู้อำนวยการโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี เป็นอย่างสูง ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในโรงเรียน ให้กำลังใจและสนับสนุนในด้านต่างๆ อย่างดีตลอดเวลาที่ทำการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะครูและนักเรียนโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี ที่ได้ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ร่วมมือในการทำการวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ สาขาวิชาการจัดการทางสังคมทุกคน สำหรับมิตรภาพ ความอบอุ่น และการแบ่งปันข้อมูลต่างๆ เพื่อให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

หากไม่ได้รับการชี้แนะ ความรัก และความเมตตาจากทุกท่าน ความสมบูรณ์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้อาจจะไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและคุณค่าของสารนิพนธ์นี้ เพื่อสร้างสรรค์สังคมและเยาวชน ให้ได้รับการพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป

สุพรรณิ ยำรุ่ง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตในการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
นิยามปฏิบัติการ	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
สมมติฐานในการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. จิตสาธารณะ	10
1.1 ความหมายของจิตสาธารณะ.....	10
2. พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของวัยรุ่นกับการมีจิตสาธารณะ	23
3. แนวคิดทฤษฎีและเทคนิคในการเสริมสร้างจิตสาธารณะของวัยรุ่นตอนต้น.....	32
4. บริบทของโรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี.....	46

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
1. กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	59
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
3. การดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
1. กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ (กิจกรรมรักและเมตตาธรรม โครงการจิตสาธารณะ) Reflection สะท้อนความคิด ความรู้สึกรักของนักเรียน ลงใน.....	62
2. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
3. ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	63
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	74
สรุปผลจากความมุ่งหมายของการวิจัย พบว่า.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	75
วิธีดำเนินการวิจัย.....	75
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
อภิปรายผล	77
ข้อเสนอแนะในการวิจัย	80
บรรณานุกรม	82
ภาคผนวก.....	87
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย-แบบบันทึกการถอดบทเรียน “กิจกรรมเสริมสร้างจิต สาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี”	88

ภาคผนวก ข เอกสารต่างๆ-หนังสือรับรองการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ภาษาไทย หนังสือ รับรองการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ภาษาอังกฤษ หนังสือขออนุญาตทำการวิจัยใน โรงเรียน	90
ประวัติผู้เขียน.....	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 สรุปความหมายของจิตสาธารณะ.....	12
ตาราง 2 สรุปองค์ประกอบของจิตสาธารณะ	22

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	8
ภาพประกอบ 2 แนวคิดการจัดลำดับความรู้สึกรักของ เดวิท อาร์. แครทโวล	34
ภาพประกอบ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม	42
ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ	44
ภาพประกอบ 5 ส่วนประกอบของการเรียนรู้ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้	44
ภาพประกอบ 6 กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต	45
ภาพประกอบ 7 การสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบกลุ่ม (ผู้บริหาร ครูประจำชั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมจิตสาธารณะ)	63
ภาพประกอบ 8 การสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบกลุ่ม (ผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น)	63
ภาพประกอบ 9 Model ภาพรวมจากการได้กรอบแนวคิด การตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูล	70

บทที่ 1

บทนำ

“จิตสาธารณะ” ในความหมายที่คนในสังคมรับรู้และเข้าใจกันมาก ดูเหมือนจะออกทิศทางไปในรูปแบบความใจบุญสุนทาน กล่าวคือการมีความคิดหรือกิจกรรมที่จะเคลื่อนไหวทำสิ่งใดบางอย่างเพื่อแก้ปัญหาสังคม อาจต้องใช้ความพยายามและแรงขับบังคับจิตใจมากกว่าปกติหรือผลักดันให้เนื้อความของคำดังกล่าวอยู่ในบริเวณที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของชีวิต หรือการมองในรูปแบบของกระแสของโลกาภิวัตน์

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี การหลั่งไหลของกระแสวัฒนธรรมต่างชาติผ่านทางสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งขาดการคัดกรองและการคัดเลือกวัฒนธรรมที่ดีงาม ส่งผลให้เกิดวิกฤตทางด้านค่านิยมในสังคมไทย คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา ซึ่งมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรู้ ปูทางศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนมีบทบาทดังกล่าวลดน้อยลง ค่านิยมด้านวัตถุนิยมเพิ่มมากขึ้น มีการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นถึงอันตรายจากประเด็นดังกล่าวที่มีต่อเด็กและเยาวชนไทย นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนเกิดการเลียนแบบ และแสดงออกในค่านิยมที่ไม่เหมาะสมและไม่สร้างสรรค์ เช่น ขาดการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ขาดความอดทน ขาดความซื่อสัตย์ นอกจากนี้พฤติกรรมที่เป็นสิ่งคาดหวังของสังคมไทย เช่น การจุนเจือ การช่วยเหลือ การเผื่อแผ่แบ่งปันประโยชน์เพื่อผู้อื่น การมีคุณธรรม การให้อภัย จิตสำนึกของคนที่มีจิตใจเสียสละ สร้างสรรค์งานเพื่อส่วนรวมพบว่ามี การแสดงออกที่น้อยลง (โกวิทย์ พวงงาม, 2550, น. 3) จิตสาธารณะ เป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่สังคมปรารถนาให้ผู้คนยึดถือ กล่าวถึงสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม แสดงออกเป็นพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน กลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่สังคมให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้เป็นผู้มีจิตอาสา ได้แก่ เยาวชน นักเรียน นักศึกษา

จิตสาธารณะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ หากขาดจิตสาธารณะ จะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมในหลายมิติ กรรยา พรณนา (2559) ระบุว่า การขาดจิตสาธารณะนำไปสู่การลดลงของความสามัคคีในครอบครัว ความขัดแย้งภายในองค์กร การแบ่งพรรคแบ่งพวก การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม ตลอดจนทำ

ให้ชุมชนขาดความร่วมมือและไม่ใส่ใจต่อปัญหาสังคมโดยรวม ซึ่งลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมสูงขึ้น และขัดขวางการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ การขาดจิตสาธารณะยังทำให้ประเทศตกเป็นเป้าหมายของอำนาจที่ใหญ่กว่า ซึ่งมักจะแสวงหาประโยชน์จากประเทศที่อ่อนแอ รวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกินความจำเป็น ส่งผลกระทบในระยะยาวต่อระบบนิเวศและเศรษฐกิจ แผนกคริสตศาสนธรรมอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ (2556) ชี้ให้เห็นว่าการสร้างสังคมที่ดีและเป็นสุข จำเป็นต้องปลูกฝังจิตสาธารณะให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เต็มใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และสามารถรับใช้สังคมอย่างสร้างสรรค์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตสาธารณะในสังคม โดยเฉพาะการปลูกฝังในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของอนาคตประเทศ การพัฒนาให้เยาวชนมีจิตสาธารณะตั้งแต่ระดับการศึกษา จะช่วยให้พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สามารถขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืน

จิตสาธารณะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมของพลเมืองในสังคม ระบบการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม ควบคู่ไปกับความสามารถในการนำความรู้ไปใช้เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างจิตสาธารณะในโรงเรียนยังคงเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากแนวทางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไป นักเรียนบางส่วนขาดความสนใจในการศึกษา มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องส่วนตัว ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการแบ่งปัน ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สัญญา สาณลิณ ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าปัจจุบันนักเรียนมีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในระดับต่ำ แม้ว่าจะมีการเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่โรงเรียนจัดขึ้น รวมถึงการแบ่งปันทรัพยากรกับเพื่อนร่วมชั้น แต่โดยรวมแล้วยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการส่งเสริม

การเสริมสร้างจิตสาธารณะจึงจำเป็นต้องดำเนินการผ่านกระบวนการทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และพัฒนาความตระหนักรู้ถึงบทบาทของตนเองต่อสังคม เพื่อให้สามารถนำคุณลักษณะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 ซึ่งระบุว่าจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้

และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข นักเรียนในโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาอย่างเต็มที่ในการเข้าร่วมกิจกรรม รูปแบบการทำกิจกรรมอาสา หรืออาสาสมัคร ในระดับอุดมศึกษานั้นจะมีความหลากหลาย และสามารถสอดแทรกไปได้ในทุกกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน และมีการทำกิจกรรมอาสาสมัครอย่างเป็นระบบ ทั้งการจัดโครงสร้างองค์กร การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล บางครั้งกิจกรรมอาสาอาจจะเป็นวัตถุประสงค์หลักในบางชมรม เช่น ชมรมค่ายอาสาพัฒนา ชมรมครูอาสา (สำเนา ขจรศิลป์, 2538, น. 169) เป็นต้น

จากการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) พบว่ามีการประยุกต์ใช้เทคนิคที่หลากหลาย โดยแต่ละวิธีส่งผลต่อองค์ประกอบของจิตสาธารณะในมิติด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมแตกต่างกัน เช่น การศึกษาของโกวิทย์ พงษ์ภักดี (2553) ที่ใช้การปรับพฤติกรรมทางปัญญาเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ สะท้อนให้เห็นว่าวิธีการที่ต่างกันสามารถเสริมสร้างจิตสาธารณะได้ในองค์ประกอบที่เฉพาะเจาะจง วิทยาลัยมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นช่วงที่พัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม และความคิดเริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาจิตสาธารณะจึงควรครอบคลุมทุกมิติของพัฒนาการ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาการพัฒนาจิตสาธารณะในทั้งสามองค์ประกอบยังมีจำนวนจำกัด ทั้งนี้ แนวคิดทางจิตวิทยาการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาผู้เรียนควรครอบคลุมสามมิติ ได้แก่ 1) พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคิด วิเคราะห์ และการเรียนรู้ 2) จิตพิสัย (Affective Domain) ที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึกทางสังคม และ 3) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะและการปฏิบัติ (Bloom, 1956)

ในแง่ของจิตสาธารณะ ซึ่งถือเป็นคุณธรรมที่ต้องแสดงออกผ่านพฤติกรรม การพัฒนาด้านจิตพิสัยจึงเป็นกระบวนการสำคัญ โดย Krathwohl, Bloom และ Masia (1973) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาจิตพิสัยเป็นลำดับขั้นตอน 5 ระดับ ได้แก่ 1) ขั้นรับรู้ (Receiving) กระตุ้นให้นักเรียนเปิดรับข้อมูลและพัฒนาการด้านอารมณ์และความคิด 2) ขั้นตอบสนอง (Responding) ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ได้รับรู้ และเริ่มแสดงออกทางพฤติกรรม 3) ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing) ช่วยให้นักเรียนซึมซับและให้ความสำคัญกับพฤติกรรมเชิงบวก 4) ขั้นจัดระบบ (Organization) สนับสนุนการเชื่อมโยงแนวคิดและค่านิยมเข้ากับอารมณ์และพฤติกรรม 5) ขั้นเกิดนิสัย (Characterization) เป็นกระบวนการพัฒนาที่ทำให้พฤติกรรมที่ดีงามกลายเป็นนิสัยและแสดงออกในชีวิตประจำวัน กระบวนการดังกล่าวเป็นแนวทางที่ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาจิต

สาธารณะจากระดับความคิดและอารมณ์ไปสู่การแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม ผ่านประสบการณ์และการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดทั้งทางร่างกาย อารมณ์ ความคิด และสังคม โดยเป็นวัยที่มีการเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว และมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคม (ประณต คำฉิม, 2549) วัยรุ่นมักเรียนรู้และทดลองบทบาททางสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการกำหนดเป้าหมายในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ ลักษณะของเพื่อน หรือการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2549) นอกจากนี้ วัยรุ่นยังมีอารมณ์ที่อ่อนไหวและแปรปรวนได้ง่าย แต่ขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มที่จะมีอารมณ์ร่วมกับกลุ่มที่ตนสังกัดมากกว่าวัยเด็ก อีกทั้งยังต้องได้รับการสนับสนุนจากสังคมในการพัฒนาอารมณ์เชิงบวก เพื่อให้สามารถแสดงออกทางอารมณ์อย่างสร้างสรรค์ (ประณต คำฉิม, 2549) วัยรุ่นสามารถเรียนรู้กฎระเบียบทางสังคมและพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งกระบวนการนี้มีทั้งปัจจัยทางอารมณ์และสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง

สังคมเองก็คาดหวังให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งมักเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการให้บริการแก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ วัยรุ่นจึงมักมีแนวโน้มที่จะช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าวัยเด็ก เนื่องจากต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มและสังคม (ประณต คำฉิม, 2549)

ในการพัฒนาทางความคิด วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นสูงสุด ตามทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget) ซึ่งแบ่งลำดับขั้นของพัฒนาการทางปัญญาออกเป็น 4 ขั้น โดยในช่วงอายุ 11-12 ปีขึ้นไป จะเข้าสู่ขั้นปฏิบัติการคิดเชิงนามธรรม (Formal Operational Stage) ซึ่งเป็นระดับที่สามารถใช้เหตุผลเชิงตรรกะและแนวคิดเชิงอุดมคติได้ จิตสาธารณะเองก็เป็นแนวคิดเชิงอุดมคติที่ต้องอาศัยความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม เพื่อพิจารณาและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาทางสังคม จากการศึกษาพัฒนาการของวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นนี้มีความพร้อมในการพัฒนาคุณลักษณะของจิตสาธารณะ และเป็นช่วงวัยที่สามารถนำพัฒนาการด้านต่างๆ มาสร้างแนวทางการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับคุณค่าทางสังคมได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการเสริมสร้างจิตสาธารณะในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น เพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการปลูกฝังจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน

จากความสำคัญของจิตสาธารณะและปัญหาที่เกิดจากการขาดจิตสาธารณะในหมู่เยาวชน ตลอดจนนโยบายของโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าว ผู้วิจัย ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี โรงเรียนเอกชนคาทอลิก จึงให้

ความสนใจในการพัฒนาจิตสาธารณะในกลุ่มนักเรียน ทั้งนี้ โรงเรียนกำหนดอัตลักษณ์ของนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรักและพร้อมรับใช้ผู้อื่น อันเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีคุณธรรม มีจิตแห่งการช่วยเหลือ แบ่งปัน และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ การพัฒนาจิตสาธารณะในงานวิจัยนี้อาศัยองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ตามแนวคิดของบลูม (Bloom, 1956) ได้แก่ 1) พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านสติปัญญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และใช้เหตุผล 2) จิตพิสัย (Affective Domain) พฤติกรรมด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ 3) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วและชำนาญ โดยสามารถวัดผลได้จากคุณภาพและระยะเวลาของการดำเนินงาน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายและกิจกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนและชุมชนที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจและประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ขยายผลให้กว้างขวางต่อไป
3. เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและต่อยอดกิจกรรมต่อไป

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาคความหมายและกิจกรรมจิตสาธารณะช่วยให้เกิดความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของการมีจิตสาธารณะ สร้างความตระหนักในการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ขอบเขตในการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจิตสาธารณะ จำนวน 10 คน ผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน ของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 35 คน

กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย 5 ชั้น ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การเห็นคุณค่า การจัดระบบ และการสร้างลักษณะนิสัย ร่วมกับการใช้เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เทคนิคการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาในกิจกรรมบางครั้ง โดยใช้กิจกรรมรักและเมตตาธรรม และโครงการจิตสาธารณะ ในแผนงานสังคมสงเคราะห์ ของโรงเรียนพระหฤทัย นนทบุรี

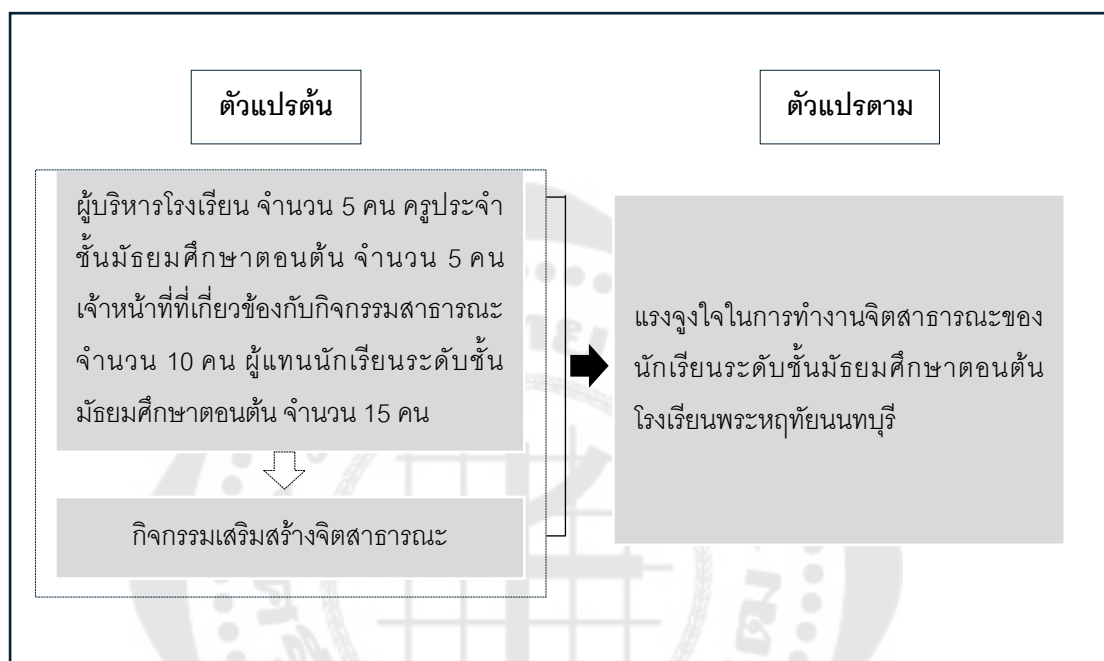
นิยามปฏิบัติการ

จิตสาธารณะ หมายถึง ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของนักเรียนที่สะท้อนถึงความใส่ใจและรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยแสดงออกผ่านการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างเต็มความสามารถ มีความปรารถนาในการช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ทรัพยากรสาธารณะ รวมถึงดูแลรักษาสสมบัติส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมด้วยความตั้งใจ โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี ดำเนินการผ่านการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบรายบุคคลและการสนทนากลุ่ม ร่วมกับกระบวนการวิเคราะห์ไตร่ตรอง และถอดบทเรียนจากการตอบคำถาม ทั้งนี้ ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองได้อย่างหลากหลาย นอกจากนี้ ยังประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 5 คน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 5 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจิตสาธารณะ 10 คน และผู้แทนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 15 คน รวมทั้งหมด 35 คน จะได้เป็นกรอบแนวคิดดังภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความเข้าใจต่อจิตสาธารณะที่ได้รับการสะท้อนความคิดเห็นจากผู้บริหาร ครู และนักเรียน ส่งผลต่อการออกแบบกิจกรรมจิตสาธารณะให้เกิดแรงจูงใจที่ดี ในการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี
2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี มีทัศนคติที่ดี มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อค้นหาความหมายจากการให้คุณค่าและความหมาย และกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ โดยนำเสนอหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. จิตสาธารณะ

1.1 ความหมาย จิตสาธารณะคือความรับผิดชอบต่อส่วนรวม คิดและปฏิบัติเพื่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน เคารพสิทธิส่วนรวม และร่วมแก้ปัญหาสังคมด้วยความเต็มใจ

1.2 องค์ประกอบ พุทธิพิสัยความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนรวม จิตพิสัย ค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อสังคม และทักษะพิสัยพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.3 ความสำคัญ จิตสาธารณะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ลดปัญหาความขัดแย้ง และเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2. พัฒนาการของวัยรุ่นกับจิตสาธารณะ

2.1 ด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายส่งผลต่อความมั่นใจและพฤติกรรมทางสังคม

2.2 ด้านอารมณ์ วัยรุ่นมีอารมณ์แปรปรวน ต้องการแบบอย่างที่ดีในการแสดงออก

2.3 ด้านสังคม ต้องการเป็นที่ยอมรับจากเพื่อน จึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม

2.4 ด้านสติปัญญา วัยรุ่นคิดวิเคราะห์ได้ดีขึ้น ควรได้รับการฝึกให้แก้ปัญหาเพื่อส่วนรวม

3. แนวคิดและเทคนิคเสริมสร้างจิตสาธารณะ

3.1 การเสริมสร้างจิตพิสัย: ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมผ่านกิจกรรม

3.2 การเรียนเชิงรุก: ใช้กิจกรรมกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และมีส่วนร่วม

3.3 การเรียนรู้ทางสังคม: เรียนรู้ผ่านแบบอย่างและนำไปปรับใช้

4. บริบทโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี โรงเรียนมุ่งเน้นอัตลักษณ์ "รักและรับใช้" ผ่านกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตสาธารณะ

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตพิสัย

5.3 งานวิจัยต่างประเทศ เปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะใน

บริบทสากล

1. จิตสาธารณะ

1.1 ความหมายของจิตสาธารณะ

โดยภาพรวมของวงการศึกษไทยจะเน้นให้ความสำคัญไปยังการปฏิบัติตนในเชิงศีลธรรม ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความสนใจต่อปัญหาสังคมอยู่เสมอ ดังที่จะเห็นต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) กล่าวถึงจิตสาธารณะว่าเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

พระไพศาล วิสาโล (2554) กล่าวว่า จิตสาธารณะ คือจิตสำนึกที่ใส่ใจในความเป็นไปของส่วนรวม นับตั้งแต่ระดับชุมชน สังคม ประเทศชาติ รวมไปถึงระดับโลก ไม่นิ่งดูเฉยเมื่อเห็นปัญหา แต่ปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปของส่วนรวม เพื่อให้มีสภาพที่ดีขึ้น เป็นจิตที่เห็นแก่ตนเองน้อย แต่คำนึงถึงผู้อื่นมาก รวมทั้งมีความเชื่อว่าตนเองสามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกับส่วนรวมได้ โดยพร้อมจะเชื่อมโยงกับผู้อื่น (ในแนวนอน) เพื่อช่วยกันแก้ไขปรับปรุงส่วนรวม กล่าวโดยย่อคือจิตที่ใส่ใจและแข่งขันในกิจสาธารณะ

ชยานนท์ ภาควัฒน์ (2561) กล่าวว่า จิตสาธารณะ คือการตระหนักรู้ถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการรับรู้ของตน จนเกิดการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ควบคู่กับประโยชน์ส่วนตน โดยเชื่อมั่นในพลังของตนเองและการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น

จิตสาธารณะ หมายถึง กระบวนการคิดและลักษณะของบุคคลที่ให้ความสำคัญกับส่วนรวม มีความเอาใจใส่ต่อผู้อื่น และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม (จุฑาพร นาครอด, 2554; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ, 2547) บุคคลที่มีจิตสาธารณะจะแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทนส่วนตัว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; McMahon et al., 2017)

องค์ประกอบสำคัญของจิตสาธารณะ ได้แก่ ความเต็มใจในการช่วยเหลือผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2555) การตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ในฐานะสมาชิกของสังคม (กรรยา พรรณา, 2559; พระไพศาล วิสาโล, 2544) ความรับผิดชอบต่อ ทรัพย์สินและทรัพยากรสาธารณะ โดยมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติร่วมของทุกคน (ชลธิชา ศรภักดี, 2558; Hammond & Brownell, 2015) และ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ด้วยความ สม่ัครใจ (จุฑาพร นาครอด, 2554)

จิตสาธารณะเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม เพราะช่วย เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อร่วมกัน ลดปัญหาความขัดแย้ง และส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน (กรร ยา พรรณา, 2559)

จากความหมายของคำว่า จิตสาธารณะ ข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ ความหมายเพื่อสรุปเป็นความหมายของจิตสาธารณะของผู้วิจัยเอง ดังตาราง 1

ตาราง 1 สรุปความหมายของจิตสาธารณะ

ความหมาย ของจิตสาธารณะ	กรรยา พรรณ (2559)	กรรยา พรรณ (2559)	กรรยา พรรณ (2559)	กรรยา พรรณ (2559)	กรรยา พรรณ (2559)	กรรยา พรรณ (2559)	ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2547)	เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543)	Stuart I. Hammond, Celia A. Brownell (2015)	Penner, & Finkelstein (1998)
- เอาใจใส่เป็นธุระ ในเรื่องของส่วนรวม	✓	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓
- มีความปรารถนา ที่จะช่วยเหลือผู้อื่น	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓
- เข้าร่วมกิจกรรม ที่แก้ปัญหาให้ผู้อื่นใน สังคม	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-
- ดูแลเอาใจใส่ สิ่งของสาธารณะ	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-
- ยึดผลประโยชน์ของ ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-
- รู้จักสิทธิของตนเอง และผู้อื่น	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-
- ยึดมั่นใน คุณ ธรรม จริยธรรม	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-
- มีความเต็มใจและตั้งใจ	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓
- มองโลกในแง่ดีบน พื้นฐาน ของความเป็น จริง	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
- ไม่หวังผลตอบแทน	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-

ดังนั้น จากความหมายของจิตสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมที่รู้จักดูแล เอาใจใส่ มีจิตสำนึกตระหนักรู้ถึงความต้องการของผู้อื่น มีความคิด ความรู้สึก และเป็นธุระในเรื่องส่วนรวม ปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวม มีจิตใจที่ต้องการที่จะช่วยเหลือ อาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม สังคมด้วยความสมัครใจ เคารพในสิทธิของส่วนรวม ทั้งบุคคล และทรัพย์สิน ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

1.2 ความสำคัญของจิตสาธารณะ

การปลูกฝังด้านจิตสาธารณะกับบุคคลต่างๆ ให้มีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง สังคม หรือสาธารณะ เป็นการสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับบุคคลโดยทั่วไป โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไป สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภายในกายของคน "จิตสาธารณะ" เป็นความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนรู้จักการเสียสละ การร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อสังคม และส่วนรวม อีกทั้งจะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม การช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต อันจะเป็นหลักการในการดำเนินชีวิต เป็นการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขกับสังคมอย่างได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ได้

เวชพล อ่อนละมัย (2551) ได้ให้ความสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดจากภายใน คือความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึก ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมซึ่งอยู่ในจิตและส่งผลสู่การกระทำภายนอก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะเห็นว่าเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนรวมในสังคมเป็นสำคัญ

จิตตรา ดุษฎีเมธา (<http://www.thaihealth.or.th/13997.online>) กล่าวว่า เด็กไทยในยุคนี้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่ความรู้ที่มีอยู่นั้นเป็นความรู้ที่นำไปสู่การแข่งขันมากเกินไป อีกทั้งยังเป็นความรู้ที่ต้องการบอกให้คนอื่น ๆ รับรู้ได้ว่า ดีกว่า เก่งกว่า แน่กว่า คนอื่นๆ ส่วนความรู้ที่จะนำไปสู่การคิดถึงคนอื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือมีจิตสำนึกสาธารณะนั้นยังมีน้อยเด็กไทยยุคนี้ จึงเก่งคิด เก่งแข่งขัน เพื่อให้ตนเองอยู่เหนือคนอื่น และชนะคนอื่นให้ได้ขาดปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ขาดการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ขาดการประสานใจต่อกัน มุ่งสนใจสิ่งแวดลอมที่อยู่นอกตัว โกลตัว จนทำให้จิตใจเด็กไทยแข็งกระด้าง คิดแต่เรื่องตัวเอง ไม่สนใจคนอื่น โลกที่ทันสมัยในยุคนี้ ส่งเสริมให้เด็กไทยไม่สนใจคนอื่นใกล้ตัว สอนให้เด็กเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นเรื่องที่น่าห่วงอย่างมาก ดังนั้น จึงควรสอนให้เด็กยุคนี้หันมาสนใจจิตใจ และเข้าถึงคนอื่น ๆ มีจิตอาสาต่อคนอื่น ๆ และสังคมให้มากขึ้น ศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ (มติชน 14 ตุลาคม 2547 ปี ที่ 27 ฉบับที่ 9714, online) ได้สำรวจข้อมูลความสนใจ ติดตามข่าวสารความเป็นไปของสังคมและประเทศชาติ ประเด็นเนื้อหาของการพูดคุย และการเข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติของนิสิตนักศึกษา เพื่อสะท้อนภาพรวมเกี่ยวกับจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและ

ประเทศชาติของนิสิตนักศึกษาไทยในปัจจุบัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐ 25 แห่งและเอกชน 9 แห่ง รวม 1,148 คน พบว่า การที่นิสิตนักศึกษาบางส่วนไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมนั้น มีสาเหตุมาจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่ต้องแข่งขันเอาชนะเพื่อความอยู่รอด จึงไม่ค่อยได้คิดถึงคนอื่นนอกจากตัวเอง (ร้อยละ 24.2) และต้องใช้เวลาไปกับการเดินทาง และปฏิบัติการกิจส่วนตัวจนไม่มีเวลาสำหรับกิจกรรมเพื่อสังคม (ร้อยละ 17.8) และมีกิจกรรมสนุกสนานบันเทิงที่ดึงดูดความสนใจได้มากกว่ากิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม (ร้อยละ 17.4) อีกทั้ง แนวทางศึกษาในปัจจุบัน เน้นความเก่งมากกว่าความดี (ร้อยละ 17.1) ขาดการกระตุ้นจูงใจจากครู อาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (ร้อยละ 12.7) รวมถึงการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่ไม่สอนให้รู้จักการเสียสละ แบ่งปัน (ร้อยละ 8.3) สำหรับข้อเสนอในการปลูกจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และประเทศชาตินั้น เห็นว่าการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้นิสิตนักศึกษาได้ออกไปสัมผัสใกล้ชิดสังคม เพื่อรับรู้ถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงนั้นเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในการปลูกจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และประเทศชาติแก่นิสิตนักศึกษาไทย (ร้อยละ 45.6) และควรสอดแทรกแนวคิด เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติลงในเนื้อหาของบทเรียน (ร้อยละ 24.9) อีกทั้งควรใช้การกระตุ้นแรงจูงใจผ่านสื่อต่างๆ (ร้อยละ 21.0) รวมถึงการยกย่องเชิดชูนิสิตนักศึกษาที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคมให้มากขึ้น (ร้อยละ 5.5)

ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 1 บททั่วไปที่ว่าด้วยความมุ่งหมายและหลักการ มาตราที่ 7 ได้แสดงถึงความพยายามที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนใน “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542” (2542) ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาระดับพื้นฐาน ผู้เรียนจะต้องมีคุณธรรม 14 จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของ

ตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรม ของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต พร้อมทั้ง มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติมีจิตสำนึก ในการเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การปลูกฝังให้นักเรียนได้รู้จัก และเห็นความสำคัญของจิตสาธารณะมาอย่างยาวนาน ด้วยการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าเชิงศีลธรรม และประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ หากแต่ปัจจุบันเราอาจสังเกตจากสถานการณ์ หรือทิศทางของสังคม ว่ามีแนวโน้มของการให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาสังคมในเชิงโครงสร้าง เช่น การตั้งคำถามถึงชั่วโมงเรียนวิชาจริยธรรมของนักเรียนหญิงที่ชื่อว่า “หยก” ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนถึงการให้คุณค่าและความหมายจิตสาธารณะของนักเรียนที่แปรเปลี่ยนไป ทั้งนี้หากสืบสาวต่อไปว่าการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่กำลังได้รับความนิยมและสนใจอยู่ในขณะนี้ จำเป็นที่จะต้องละทิ้งความเป็นจิตสาธารณะแบบเดิมที่อาจถูกมองว่าเป็นสิ่งล้าหลัง ไม่ทันสมัยต่อคุณค่ายุคสมัยใหม่ หรือเป็นเครื่องมือสานต่อโครงสร้างแบบอำนาจนิยม เป็นต้นหรือไม่ ผู้วิจัยขอนำเสนอสรุปเบื้องต้น ผลกระทบจากการขาดจิตสาธารณะ ดังนี้

1. ระดับครอบครัว การขาดจิตสาธารณะส่งผลให้ความสามัคคีในครอบครัวลดลง สมาชิกในครอบครัวขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน นำไปสู่ความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทภายในครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวและลดคุณภาพชีวิตโดยรวม

2. ระดับองค์กร ภายในองค์กร การขาดจิตสาธารณะนำไปสู่การเบียดเบียนทรัพย์สินขององค์กรมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ความเห็นแก่ตัว และการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้บรรยากาศการทำงานเป็นไปอย่างตึงเครียด ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง และอาจทำให้องค์กรไม่สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง

3. ระดับชุมชน เมื่อจิตสาธารณะลดลงในระดับชุมชน สมาชิกของชุมชนต่างใช้ชีวิตโดยมุ่งเน้นแต่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความร่วมมือและความเอื้ออาทรต่อกัน นำไปสู่สังคมที่ไม่เข้มแข็ง ขาดความสามัคคี และขาดการพัฒนา ปัญหาทางสังคม เช่น การไม่สนใจกิจกรรมที่เป็น

ประโยชน์ การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม และความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนในชุมชนนั้น

4. ระดับประเทศ ในระดับประเทศ การขาดจิตสาธารณะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม ประชาชนให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ขาดความร่วมมือในการพัฒนาประเทศ ปัญหาการทุจริตและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นำไปสู่การถดถอยของเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ

5. ระดับโลก ในระดับโลก ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างประเทศทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อขาดจิตสาธารณะ ส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ การเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนายังคงเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงขึ้น

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการขาดจิตสาธารณะส่งผลกระทบต่อทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงระดับโลก ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการพิจารณาแนวทางในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถรักษาความสมดุลระหว่างการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างและการคงไว้ซึ่งจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ดังนั้น “จิตสาธารณะ” จึงเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยรวม การปลูกฝังและส่งเสริมจิตสาธารณะตั้งแต่วัยเด็กจะช่วยสร้างคุณธรรมและจริยธรรมจากภายในจิตใจ อันจะนำไปสู่พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ สิ่งแวดล้อม และโลกโดยรวม

1.3 คุณลักษณะของบุคคลที่มีจิตสาธารณะ

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้ระบุ ตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน การมีจิตสาธารณะ ไว้ดังนี้

ตัวชี้วัด 1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนโดยพิจารณาจากพฤติกรรมบ่งชี้

1. ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครุฑ ทำงานด้วยความเต็มใจ
2. อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกายกำลังใจ และกำลังสติปัญญา ด้วยความ สม่ัคร

ใจ

3. แบ่งปันสิ่งของทรัพย์สินและอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุข ให้กับผู้อื่น
ตัวชี้วัด 2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคมโดยพิจารณา

จากพฤติกรรมตัวบ่งชี้

1. ดูแลรักษาสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อมความเต็มใจ
2. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนชุมชน และสังคม
3. เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตาม

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

ยุทธนา วรณปิตกุล (2542) กล่าวว่า บุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะ ต้องมีคุณลักษณะ

1. การทุ่มเทและอุทิศตนเพื่อสังคม บุคคลที่มีจิตสาธารณะไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนเท่านั้น แต่ยังต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการช่วยเหลือและให้บริการแก่ผู้อื่น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมโดยรวม

2. การเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้ที่มีจิตสาธารณะต้องเป็นพลเมืองที่มีความอดทนและตระหนักว่าการมีส่วนร่วมในสังคมอาจไม่เป็นไปตามความต้องการของตนเองเสมอไป จึงต้องเรียนรู้ที่จะเคารพและยอมรับความแตกต่าง รวมถึงสามารถอยู่ร่วมกับความขัดแย้งได้โดยใช้แนวทางที่สร้างสรรค์และแสวงหาทางออกร่วมกัน

3. การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม บุคคลควรให้ความสำคัญกับประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และตัดสินใจบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความยั่งยืนในสังคม

4. การลงมือปฏิบัติในทุกระดับของสังคม การปลูกฝังจิตสาธารณะควรเริ่มจากครอบครัว โดยการอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่บุตรหลาน สถาบันการศึกษาควรมีบทบาทต่อเนื่องในการเสริมสร้างค่านิยมที่เหมาะสม นอกจากนี้ เครือข่ายทางสังคม เช่น ชุมชน เพื่อนบ้าน ที่ทำงาน และองค์กรต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ดังนั้น บุคคลที่มีลักษณะมีจิตสาธารณะ จะต้องรู้ถึงขอบเขตของสิทธิเสรีภาพหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ตระหนักเสมอว่าตนเอง คือ ส่วนหนึ่งของสังคม สถาบันครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา สื่อมวลชน และองค์กรต่างๆ นับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญ ที่มีอิทธิพลในการร่วมสร้างบุคคลที่มีลักษณะมีจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคม และประเทศชาติ

1.4 องค์ประกอบของจิตสาธารณะ

อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2552) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมี จิตสาธารณะไว้ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านความคิด เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิด ที่เป็นส่วนของการรู้ หรือเกิดความรับรู้ของความเป็นหลัก เช่น การรับรู้ความทรงจำ ความมีเหตุผล และการใช้ปัญญา เป็นต้น

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้นความคิดอีกต่อหนึ่ง เป็นส่วนของความรู้สึกทางใจของความสำนึก ที่รวมเอาความรู้สึกของบุคคลในด้านบวก หรือด้านลบ

3) องค์ประกอบทางด้านการปฏิบัติ หรือการกระทำ (Behavior) เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดแนวโน้มทางปฏิบัติ หรือปฏิกิริยาตอบสนองเมื่อมีสิ่งเร้าที่เหมาะสม ซึ่งส่วนนี้ต้องอาศัยความเข้าใจ หรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน

กรรยา พรรณา (2559) ได้พิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจถึงพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้มีจิตสาธารณะ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการใช้ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียนในการใช้ของส่วนรวมการรักษาทรัพย์สิน การดูแลรักษาความสะอาด การไม่ทำลายทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะสมบัติของโรงเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ให้เกิดความชำรุดเสียหาย โดยแสดงออกดังนี้

1.1 ดูแลรักษาสິงของ เมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดี

1.2 ลักษณะของการใช้ ใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม

2. ด้านการถือเป็นหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในโรงเรียน ทั้งห้องเรียนและนอกห้องเรียนในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ โดยแสดงออกดังนี้

2.1 ทำตามหน้าที่ และเคารพกฎระเบียบที่กำหนดไว้

2.2 รับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวม อีกทั้งยังคอยสอดส่องดูแลสาธารณะสมบัติของส่วนรวม

3. ด้านการเคารพสิทธิ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น โดยแสดงออกดังนี้

3.1 ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

3.2 แบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม

4. ด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการทำความดีให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม ด้วยความจริงใจและเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน การเข้าไปช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา กำลังทรัพย์สินตามความสามารถของตนเอง ซึ่งผลของการกระทำจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน โดยแสดงออกดังนี้

4.1 การกระทำความดีที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วยความเต็มใจ

4.2 การเข้าช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา และกำลังทรัพย์ตามความสามารถของตน

ประเวศ วะสี (อ้างอิงจาก พระจิตศักดิ์ทิปธมฺโม (ดาทอง), 2560) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจิตสาธารณะของบุคคลไว้ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive) เป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิดที่เป็น ส่วนของการรับรู้ หรือเกิดความรู้ของความเป็นหลัก เช่น การรับรู้ (Perception) ความทรงจำ (Memory) ความมีเหตุผล (Reasoning) และการใช้ปัญญา (Intellect)

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective) เป็นส่วนที่ประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นความคิดอีกต่อหนึ่ง เป็นส่วนของความรู้สึกทางใจของความเป็นที่รวม เอาความรู้สึกของบุคคลในด้านบวกหรือด้านลบ

3) องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ หรือการกระทำ (Behavior) เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิด แนวโน้มในทางปฏิบัติหรือปฏิกิริยาตอบสนองเมื่อมีสิ่งเร้าที่เหมาะสม ซึ่งส่วนนี้ต้องอาศัยความเข้าใจ หรือความคิดรวบยอด (Concept) เกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบและตัวชี้วัดของจิตสาธารณะไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การใช้ ซึ่งเป็นการดูแลรักษาของส่วนรวม เมื่อใช้ของส่วนรวมแล้ว มีการเก็บเข้าที่ และรู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม

2. การถือเป็นหน้าที่ ซึ่งเป็นการทำตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม หรือการรับอาสาที่จะทำบางสิ่งเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ

3. การเคารพสิทธิ ซึ่งเป็นการไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้น มาเป็นของตนเอง และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมนั้นได้

เหตุที่ย อาจปรุ (อ้างอิงจาก พระจิรศักดิ์ที่ปทุมโม (ดาทอง), 2560) ได้ใช้ องค์ประกอบของการมีจิตสำนึกสาธารณะในการวิจัย มีองค์ประกอบ การมีจิตสำนึกสาธารณะ 6 ด้าน คือ

- 1) ด้านความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม
- 2) ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย ญาณ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
- 3) ด้านความรัก ความเอื้ออาทร และความสามัคคี
- 4) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนในการผลักดันเพื่อแก้ไขปัญหา
- 5) ด้านการลงมือปฏิบัติ หรือร่วมมือในการแก้ไขปัญหา
- 6) ด้านการมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของผู้มีจิตสาธารณะไว้ใน แนวทางการพัฒนาการวัด และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และพึงพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งมี พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

- 1.1 ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ทำงานด้วยความเต็มใจ
- 1.2 อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา

โดยไม่หวังผลตอบแทน

1.3 แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุข ให้กับผู้อื่น

2. การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ซึ่งมีพฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

- 2.1 ดูแลรักษาสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ
- 2.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม
- 2.3 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตาม

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2547) ที่ได้พิจารณาพฤติกรรมการแสดงออกของ บุคคลที่มีจิตสาธารณะ โดยแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. การหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินสาธารณะ บุคคลที่มีจิตสาธารณะต้องตระหนักถึงคุณค่าของทรัพย์สินที่ใช้ร่วมกันในสังคม และหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้เกิดความชำรุดเสียหายหรือสูญเสียประโยชน์ของทรัพย์สินเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพย์สินสาธารณะการมีจิตสาธารณะไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การไม่ทำลายทรัพย์สินสาธารณะเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการถือเป็นหน้าที่ของตนเองในการร่วมดูแลรักษาและส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพย์สินสาธารณะอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

3. การเคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ทรัพย์สินสาธารณะ บุคคลควรตระหนักว่าทรัพย์สินสาธารณะเป็นสมบัติของทุกคนในสังคม การใช้ทรัพย์สินดังกล่าวต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่ยึดครองไว้เป็นของตนเองเพียงผู้เดียว และไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น

จากองค์ประกอบของจิตสาธารณะข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อสรุปเป็นองค์ประกอบของจิตสาธารณะของผู้วิจัยเอง ดังตาราง 2

ตาราง 2 สรุปองค์ประกอบของจิตสาธารณะ

ความหมาย ของจิตสาธารณะ	กรรยา พรรณา (2559)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555)	กระทรวง ศึกษาธิการ (2553)	ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2547)
ด้านการใช้	✓	✓	-	✓
- เมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดี	✓	✓	-	✓
- ขณะใช้ต้องประหยัด และทะนุถนอม	✓	✓	-	✓
ด้านการถือเป็นหน้าที่	✓	✓	-	-
- ทำตามหน้าที่เพื่อส่วนรวม	✓	✓	-	-
- เคารพกฎระเบียบการอยู่ร่วมกัน	✓	-	-	-
- ดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวม	✓	-	-	✓
- อาสาทำบางสิ่งเพื่อส่วนรวม	✓	✓	-	-
ด้านการเคารพสิทธิ	✓	-	-	✓
- ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง	✓	-	-	✓
- แบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของ	✓	-	-	✓
ส่วนรวม				
ด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์	✓	-	-	-
ต่อส่วนรวม				
- เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	✓	-	-	-
- การช่วยเหลือผู้อื่น	✓	-	-	-
- ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ	-	-	✓	-
ไม่หวังผลตอบแทน				
การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์	-	-	✓	-
- เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	-	-	✓	-
ดูแลรักษาสมบัติสาธารณะ	-	-	✓	-

จากตาราง 2 ตามแนวคิดของ กรรยา พรรณนา (2559) องค์ประกอบของจิต
สาธารณะสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้

1. การใช้ทรัพยากรส่วนรวมอย่างเหมาะสม หมายถึง ความตระหนักในการใช้
สิ่งของสาธารณะอย่างคุ้มค่า ทะนุถนอม และดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดี โดยไม่ก่อให้เกิดความ
เสียหายหรือสิ้นเปลือง

2. การปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อส่วนรวม หมายถึง การมีความรับผิดชอบต่อบทบาท
ของตนในสังคม ปฏิบัติตามกฎหมาย และดูแลทรัพยากรสาธารณะเสมือนเป็นของตนเอง ด้วย
ความเต็มใจ

3. การเคารพสิทธิของผู้อื่น หมายถึง การตระหนักถึงสิทธิในการใช้ทรัพยากร
ร่วมกัน ไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตัวจากของส่วนรวม และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นเข้าถึงทรัพยากรนั้น
อย่างเท่าเทียม

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม หมายถึง การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อ
ส่วนรวม โดยอุทิศแรงกาย ความคิด หรือทรัพยากรตามความสามารถของตนเอง โดยไม่หวัง
ผลตอบแทน

2. พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของวัยรุ่นกับการมีจิตสาธารณะ

วัยรุ่น (Adolescence) มีรากศัพท์จากภาษาละติน คือ *adolescere* ซึ่งหมายถึง เติบโต
เข้าสู่วุฒิภาวะ หรือเติบโตเป็นผู้ใหญ่

Wilson (2009 cited in Hockenberry, 2009) กล่าวว่าวัยรุ่นหมายถึงบุคคลที่อยู่ในช่วง
ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้ง
ทางด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์

WHO (2011) ให้ความหมายว่าวัยรุ่นเป็นผู้มีลักษณะ 3 ประการคือ มีพัฒนาการด้าน
ร่างกายโดยมีวุฒิภาวะทางเพศ มีพัฒนาการทางด้านจิตใจ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปเป็น
ผู้ใหญ่ และมีการเปลี่ยนสถานะทางด้านเศรษฐกิจ จากการที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจเป็นบุคคลที่
สามารถประกอบอาชีพ มีรายได้ สามารถรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง และได้กำหนดอายุของวัยรุ่น
อยู่ระหว่าง 10-19 ปี

จากความหมายนี้ วัยรุ่นเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างวัยเด็ก กับวัยผู้ใหญ่ เป็นวัย
หัวเลี้ยวหัวต่อ (Period of transition) ที่บุคคลมีการเจริญเติบโต เปลี่ยนแปลงเกือบทุกด้าน ทั้งทาง

ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นระยะที่บุคคลต้องเผชิญกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ความรับผิดชอบใหม่ ๆ สัมพันธภาพใหม่ ๆ ทั้งกับผู้ใหญ่ และกลุ่มเพื่อน (ประณต คำจิณ, 2549)

เกณฑ์ทางกฎหมายที่รับรองช่วงอายุของวัยรุ่น กำหนดให้ช่วงวัยรุ่นอยู่ระหว่าง 13-20 ปี ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงวัยหลัก ได้แก่ วัยรุ่นตอนต้น อายุระหว่าง 13-17 ปี ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น มีการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์อย่างรวดเร็ว และวัยรุ่นตอนปลาย อายุระหว่าง 17-20 ปี เป็นช่วงที่มีพัฒนาการด้านความคิด การตัดสินใจ และความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

การพัฒนาจิตสำนึกในวัยรุ่นต้องอาศัยความเข้าใจด้านอารมณ์ จิตใจ ค่านิยม และสังคม เนื่องจากวัยรุ่นมีอารมณ์อ่อนไหวและต้องการการยอมรับ หากได้รับการปลูกฝังเรื่องความรับผิดชอบและการเห็นแก่ส่วนรวม พวกเขาจะพัฒนาแนวคิดและพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมมากขึ้น ในด้านจิตใจ วัยรุ่นเริ่มคิดวิเคราะห์และเข้าใจผลกระทบของการกระทำของตนเอง หากได้รับการส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการทำเพื่อส่วนรวม จะช่วยให้พวกเขามีจิตสำนึกต่อสังคม ค่านิยมที่ได้รับจากครอบครัวและโรงเรียนมีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ หากวัยรุ่นซึมซับเรื่องความมีน้ำใจและความรับผิดชอบ ก็จะไปสู่พฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

นอกจากนี้ วัยรุ่นให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กับเพื่อน การมีกิจกรรมจิตอาสาหรือการทำงานเป็นทีมจะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกผ่านประสบการณ์ตรง การออกแบบโปรแกรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการของวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้พวกเขาสามารถเรียนรู้และเติบโตเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกอย่างแท้จริง มีดังนี้

2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกายของวัยรุ่นตอนต้นกับการมีจิตสำนึก

วัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงวัยที่มีการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว ทั้งโครงสร้างภายนอกและระบบภายในของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระยะ พิวเบอร์ตี (puberty) ซึ่งเป็นช่วงที่วัยรุ่นต้องปรับตัวให้เข้ากับรูปร่างและสรีระที่เปลี่ยนไป วัยรุ่นส่วนใหญ่สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ดีขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ส่งผลให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในช่วงต้นของพิวเบอร์ตีลดลง ทั้งนี้ การที่วัยรุ่นสามารถปรับตัวได้ ส่วนหนึ่งมาจากความพึงพอใจที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับรูปลักษณ์ของตนเอง รวมถึงการเรียนรู้ที่จะนำจุดเด่นของร่างกายมาชดเชยข้อด้อย ส่งผลให้มีความมั่นใจและปรับตัวต่อสังคมได้ดีขึ้นเมื่ออัตราการเจริญเติบโตเริ่มคงที่

เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายสมบูรณ์มากขึ้น วัยรุ่นมักกลับไปสู่แบบแผนของพฤติกรรมที่มีการปรับตัวที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความพึงพอใจต่อปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและมี

ความต้องการการยอมรับจากสังคมอย่างชัดเจน แรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการต้องการเป็นที่ยอมรับนี้ ทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมที่อาจไม่เหมาะสมไปสู่พฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้น เช่น การมีระเบียบวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่วนรวม (ประณต คำนิม, 2549)

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่รวดเร็วนี้ไม่เพียงส่งผลต่อสภาพจิตใจของวัยรุ่นเท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ การพัฒนาจิตสาธารณะของวัยรุ่น โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรเน้นที่การส่งเสริมให้พวกเขาใช้พลังงานและศักยภาพทางร่างกายไปในทางที่สร้างสรรค์ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา และการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การมีร่างกายที่แข็งแรงและสมบูรณ์ทำให้วัยรุ่นสามารถแสดงออกถึงจิตสาธารณะได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้วัยรุ่นได้ทำกิจกรรมทางสังคมยังช่วยให้พวกเขาหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเก็บตัวหรือใช้พลังงานไปในทางที่ไม่สร้างสรรค์

เมื่อวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนให้ใช้พลังงานทางร่างกายอย่างเหมาะสมและทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม พวกเขาจะค่อย ๆ ปรับมุมมองและพฤติกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สังคมยอมรับ การพัฒนาจิตสาธารณะจึงควรสอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกายของวัยรุ่น เพื่อให้พวกเขาสามารถเติบโตเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกเพื่อสังคมอย่างแท้จริง

2.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้นกับการมีจิตสาธารณะ

วัยรุ่นตอนต้นมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน พวกเขามักแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์ บางครั้งมีเหตุผลและควบคุมอารมณ์ได้ดี แต่บางครั้งก็ตามใจตนเองจนเกิดความสับสนและขาดความมั่นใจในตนเอง นอกจากนี้ วัยรุ่นมักมีอารมณ์แปรปรวนง่าย ไม่คงเส้นคงวา เนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตนเอง เช่น รูปลักษณ์ ความสูง สิวที่ใบหน้า หรือเสียงที่เปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่ทำให้พวกเขาเริ่มมีลักษณะคล้ายผู้ใหญ่มากขึ้นส่งผลให้เกิดความสนใจในตนเองมากขึ้น รวมถึงต้องการเลียนแบบผู้ใหญ่ทั้งในด้านการแต่งกายและพฤติกรรมเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม

พัฒนาการทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะในวัยรุ่นตอนต้น คือ อารมณ์ร่วมรู้สึก (Sentiments) ซึ่งเป็นอารมณ์ที่เชื่อมโยงกับสติปัญญา (Intellectual emotion) และเกิดขึ้นควบคู่กับแนวคิดหรืออุดมคติของแต่ละบุคคล เช่น ความรักชาติ ความภูมิใจในครอบครัว หรือความเคารพในศาสนา อารมณ์นี้ยังสัมพันธ์กับความรู้สึกผูกพันต่อกลุ่ม สังคม และชุมชน ซึ่ง

เริ่มพัฒนาอย่างชัดเจนตั้งแต่วัยเด็กตอนปลายและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นในโรงเรียน วัยรุ่นมักแสดงความภาคภูมิใจและจงรักภักดีต่อกลุ่มที่ตนรู้สึกผูกพัน และพร้อมจะปกป้องหรือสนับสนุนกลุ่มนั้นอย่างเต็มที่ เมื่อวัยรุ่นสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น อารมณ์ร่วมรู้สึกเกี่ยวกับตนเองก็จะมั่นคงขึ้น และพวกเขาจะให้ความสำคัญกับความภาคภูมิใจในตนเอง ความเคารพต่อครอบครัว และสังคม ตลอดจนพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

พัฒนาการทางอารมณ์ของวัยรุ่นต้องได้รับการสนับสนุนจากสังคม เพื่อช่วยให้พวกเขาแสดงออกทางอารมณ์ในทางที่สร้างสรรค์ การมีอารมณ์ที่มั่นคงและแจ่มใสจะส่งผลให้พฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม (ประณต คำจิณ, 2549) นอกจากนี้ อารมณ์ร่วมรู้สึกยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาจิตสาธารณะ เนื่องจากปัญหาการขาดจิตสาธารณะเป็นปัญหาที่พบได้ในโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานที่ที่วัยรุ่นใช้ชีวิตอยู่ในแต่ละวัน การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะจึงสามารถช่วยกระตุ้นให้วัยรุ่นตระหนักถึงผลกระทบของการขาดจิตสาธารณะ และเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะ

เมื่อวัยรุ่นมีอารมณ์ร่วมรู้สึกต่อการเป็นเจ้าของส่วนรวม พวกเขาจะตระหนักว่าทรัพยากรสาธารณะต้องใช้อย่างประหยัดและทะนุถนอม อีกทั้งยังพัฒนาอารมณ์ร่วมรู้สึกต่อปัญหาสังคม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้พวกเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน (ประณต คำจิณ, 2549)

2.3 พัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นตอนต้นกับการมีจิตสาธารณะ

พัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงที่พวกเขาต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับบทบาทใหม่ ๆ ในสังคม นอกจากการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นเดียวกันแล้ว วัยรุ่นยังต้องเรียนรู้การปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศและผู้ใหญ่ที่อยู่นอกเหนือจากครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและแนวคิดเกี่ยวกับจิตสาธารณะ (ประณต คำจิณ, 2549)

หนึ่งในพัฒนาการที่สำคัญคือ การเรียนรู้ระเบียบทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่วัยรุ่นเรียนรู้และปฏิบัติตามมาตรฐานของกลุ่ม ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมของสังคม โดยการเรียนรู้ทางสังคมนี้ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. พฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม
2. บทบาททางสังคมที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม
3. ทักษะทางสังคมที่นำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม

นอกจากนี้ วัยรุ่นยังต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ เช่น การสร้างความสัมพันธ์ใหม่กับเพื่อนต่างเพศ การมีอิสระจากพ่อแม่ การพัฒนาทักษะทางปัญญา และการ

ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการยึดมั่นในศีลธรรมและค่านิยมที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาจิตสาธารณะ (ประณต คำฉิม, 2549)

สังคมมีความคาดหวังว่าวัยรุ่นจะสามารถสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศอย่างเหมาะสม รวมถึงสามารถคิดและตัดสินใจอย่างอิสระในฐานะพลเมืองที่ดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้วัยรุ่นพัฒนาความคิดและพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การดำเนินกิจกรรมกลุ่มที่มีทั้งเพศชายและเพศหญิงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศในลักษณะที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้วัยรุ่นเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกฝนทักษะการสื่อสาร และพัฒนาความเข้าใจในบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคล กระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะนี้จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวและเติบโตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

การเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเพื่อให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวและพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่น ได้แก่

1. การมีโอกาสเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาทักษะการปรับตัวและการทำงานร่วมกัน
2. ความสามารถในการสื่อสารที่ดี สามารถพูดคุยในหัวข้อที่คนอื่นเข้าใจและสนใจ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล
3. แรงจูงใจในการเรียนรู้สิ่งที่สังคมยอมรับ โดยแรงจูงใจนี้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
4. การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยคำแนะนำจากบุคคลที่สามารถชี้แนะและถ่ายทอดความรู้ได้โดยตรง ซึ่งช่วยให้วัยรุ่นเรียนรู้ได้รวดเร็วและเกิดผลลัพธ์ที่ดี

วัยรุ่นบางคนอาจใช้วิธีการลองผิดลองถูก หรือเลียนแบบบุคคลที่ตนเลื่อมใส อย่างไรก็ตาม การได้รับคำแนะนำจากบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์จะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีทิศทางที่ถูกต้อง นอกจากนี้ วัยรุ่นยังต้องได้รับการสอนให้รู้จักเลือกคบเพื่อนที่เป็นต้นแบบที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางสังคม

วัยรุ่นจะสามารถเรียนรู้ระเบียบทางสังคมได้ดี เมื่อพวกเขาปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ เช่น การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในสังคม การปฏิบัติตามบทบาททางสังคม

ที่กำหนด และการมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม (ประณต คำจิณ, 2549)

การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ในช่วงวัยนี้ วัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากขึ้นเมื่อเทียบกับวัยเด็ก ทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ส่งผลให้สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ทางสังคมได้ดีขึ้น

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างต่อเนื่องช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาสมรรถภาพทางสังคม (Social competency) ซึ่งเป็นความสามารถในการสื่อสารและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ วัยรุ่นที่สามารถเข้าสังคมได้ดีและได้รับการยอมรับจากผู้อื่นจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พวกเขากล้าแสดงออกในเชิงบวกและพัฒนาความมั่นใจในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น

ทักษะทางสังคมเหล่านี้เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์จริง การฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการได้รับคำแนะนำจากบุคคลที่มีประสบการณ์ นอกจากนี้ วัยรุ่นยังต้องได้รับโอกาสในการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติจริง เพื่อให้สามารถพัฒนาและปรับใช้ทักษะทางสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม (ประณต คำจิณ, 2549)

2.4 พัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่นตอนต้นกับการมีจิตสาธารณะ

วัยรุ่นมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ก้าวหน้าจากวัยเด็กอย่างชัดเจน อันเป็นผลจากการเติบโตและพัฒนาของสมองที่สมบูรณ์มากขึ้น ทำให้สามารถคิดวิเคราะห์เชิงนามธรรม สังเคราะห์ประเด็นทางจริยธรรมที่ซับซ้อน และกำหนดแนวทางดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างเป็นระบบ จิตสาธารณะเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดเชิงนามธรรมและศีลธรรมที่ซับซ้อน ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาทักษะทางปัญญาหลายด้าน เพื่อให้สามารถตัดสินใจและปฏิบัติตนสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การเข้าใจพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมจิตสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการคิดของวัยรุ่นแตกต่างจากวัยเด็กอย่างมีนัยสำคัญ ไม่เพียงแต่มีความรู้มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังสามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล มีประสิทธิภาพ และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งพัฒนาการทางความคิดเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการสร้างจิตสาธารณะ และการปรับตัวให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ลักษณะการคิดเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในวัยรุ่น ในช่วงวัยรุ่น บุคคลมีความสามารถในการคิดเชิงนามธรรมมากกว่าวัยเด็ก สามารถพิจารณาสิ่งที่เป็นไปได้โดยไม่จำกัด

อยู่เพียงสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น กระบวนการคิดของวัยรุ่นไม่ได้ยึดติดกับเหตุการณ์ที่เป็นรูปธรรม แต่สามารถวิเคราะห์และอธิบายสิ่งต่างๆ อย่างเป็นระบบ (ประณต คำจิณ, 2549)

ความสามารถในการใช้เหตุผลอย่างเป็นระบบสามารถนำมาใช้ในการพัฒนา จิตสาธารณะในวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวัยรุ่นสามารถวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น พิจารณาความเป็นไปได้ของแนวทางแก้ไข และเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองและบริบทของ สังคม นอกจากนี้ วัยรุ่นยังสามารถมองปัญหาจากมุมมองของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ และ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งกระบวนการคิดเช่นนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคม ส่งเสริม ให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่วนรวมอย่างมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม

2.4.2 วัยรุ่นมีความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม ซึ่งหมายถึงการใช้เหตุผล โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการรับรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ความสามารถนี้ส่งผลให้วัยรุ่นสามารถให้ เหตุผลเชิงตรรกะ เชื่อมโยงแนวคิดอย่างเป็นระบบ และพัฒนาความเข้าใจในเรื่องที่มีความเป็นเหตุ เป็นผลซับซ้อน โดยเฉพาะประเด็นทางสังคมและอุดมคติ วัยรุ่นจึงมักให้ความสนใจในหัวข้อต่างๆ เช่น สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การเมือง ปรัชญา ศาสนา และจริยธรรม ตลอดจนแนวคิดเชิง นามธรรมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เช่น มิตรภาพ ความศรัทธา ประชาธิปไตย ความยุติธรรม และความซื่อสัตย์

การพัฒนาทางสังคมหรือการรู้คิดทางสังคม (Social Cognition) ในวัยรุ่นมี ความเชื่อมโยงโดยตรงกับความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการทำ ความเข้าใจและประยุกต์ใช้จริยธรรมเชิงระบบ จิตสาธารณะในฐานะจริยธรรมประเภทหนึ่งต้อง อาศัยการคิดอย่างมีโครงสร้างและเป็นเหตุเป็นผล อีกทั้งกิจกรรมจิตสาธารณะยังเกี่ยวข้องกับ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นประเด็นที่วัยรุ่นให้ความสนใจและมีบทบาทต่อพัฒนาการทาง สังคม ดังนั้น การส่งเสริมจิตสาธารณะในวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากความสามารถในการคิด เชิงนามธรรมช่วยให้วัยรุ่นสามารถพิจารณาค่านิยมและคุณค่าของจิตสาธารณะในบริบทต่างๆ ได้ อย่างลึกซึ้งและมีความหมาย

2.4.3 การคิดเกี่ยวกับการคิด (Thinking about Thinking) และความสัมพัทธ์ กับจิตสาธารณะ การคิดเกี่ยวกับการคิด หรือที่เรียกว่า อภิปรัชญา (Metacognition) เป็น กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและบริหารจัดการกระบวนการคิดของตนเอง เช่น การ จดจำสิ่งต่างๆ หรือการประเมินความเข้าใจในเนื้อหาที่อ่าน วัยรุ่นไม่เพียงแต่สามารถควบคุม กระบวนการคิดของตนเองได้ดีขึ้นกว่าวัยเด็กเท่านั้น แต่ยังสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจเกี่ยวกับ วิธีการคิดของตนเองได้อีกด้วย ลักษณะของการคิดเกี่ยวกับการคิดที่โดดเด่นในวัยรุ่น ได้แก่ การ

คิดเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง (Introspection) การคิดว่าผู้อื่นมองตนเองอย่างไร (Self-consciousness) การคิดเกี่ยวกับแนวคิดของตนเอง (Intellectualization) กระบวนการเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางจิตใจของวัยรุ่น โดยช่วยให้เกิดการพิจารณาและสำรวจตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล

การที่วัยรุ่นมีแนวโน้มคิดว่าผู้อื่นมองตนเองอย่างไร ส่งผลให้เขาปรับตัวพฤติกรรมให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้องของสังคมเพื่อให้ได้รับการยอมรับ ซึ่งกระบวนการคิดในลักษณะนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาจิตสาธารณะ วัยรุ่นจะสามารถทำความเข้าใจมุมมองต่างๆ ของจิตสาธารณะและแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งยังสามารถอธิบายความรู้สึกของตนเองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตสาธารณะ ซึ่งช่วยลดหลอมให้พฤติกรรมดังกล่าวกลายเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ของตนเองและได้รับการยอมรับในสังคม

2.4.4 การคิดในหลายแง่มุมและความสัมพันธ์กับจิตสาธารณะ การคิดในหลายแง่มุมหมายถึงความสามารถในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้อย่างหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น วัยรุ่นสามารถมองปัญหาหรือสถานการณ์จากหลายมุมมอง ทั้งจากมุมมองของตนเองและของผู้อื่น ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ความสามารถในการคิดในหลายแง่มุมส่งผลให้วัยรุ่นสามารถบรรยายตนเองและผู้อื่นได้อย่างละเอียดและมีมิติที่หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้ตระหนักว่าบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลไม่ได้มีเพียงด้านเดียว และสถานการณ์ทางสังคมอาจมีความหมายแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน สิ่งเหล่านี้ช่วยให้วัยรุ่นสามารถสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ซับซ้อนกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

การคิดในหลายแง่มุมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตสาธารณะ เนื่องจากทำให้วัยรุ่นสามารถเข้าใจและยอมรับมุมมองที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางสังคม อีกทั้งยังช่วยให้วัยรุ่นสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขาดจิตสาธารณะจากหลายมิติ และหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความร่วมมือ การพัฒนาความสามารถในการคิดในหลายแง่มุมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในวัยรุ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.5 ความคิดเชิงสัมพัทธ์และความสัมพันธ์กับจิตสาธารณะ ในวัยเด็กมักมองสิ่งต่างๆ อย่างแน่นอนตายตัว (Absolute) แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น บุคคลจะมีแนวโน้มพิจารณาสิ่งต่างๆ ในเชิงสัมพัทธ์มากขึ้น โดยคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อม เช่น เวลา โอกาส สถานการณ์ และบุคคล

ที่เกี่ยวข้อง วัยรุ่นมักตั้งข้อสงสัยต่อความคิดเห็นของผู้อื่นและไม่ยอมรับความจริงว่าเป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว ความคิดเชิงสัมพันธ์นี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตสาธารณะ เนื่องจากวัยรุ่นจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของการแสดงออกด้านจิตสาธารณะ โดยไม่กระทบต่อตนเองและผู้อื่น อีกทั้งต้องคำนึงถึงบริบทของเวลา โอกาส และสถานการณ์ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในสังคม การพัฒนาความคิดเชิงสัมพันธ์จึงช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวและเลือกแสดงออกถึงจิตสาธารณะได้อย่างสมดุลและเหมาะสม

นอกจากนี้ วัยรุ่นอยู่ในขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม (Formal operational stage) ซึ่งเป็นพัฒนาการด้านการรู้คิดขั้นสูงสุดตามแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) โดยมีลักษณะสำคัญ 7 ประการ ได้แก่

1. การคิดแบบใช้เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์จากข้อเสนอ (Propositional logic) วัยรุ่นสามารถให้เหตุผลเกี่ยวกับข้อเสนอมานทางคำพูดได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาประสบการณ์ตรง
2. การคิดแบบใช้เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ในการรวมกลุ่ม (Combinational logic) มีความสามารถในการพิจารณาความเป็นไปได้ของการรวมกลุ่มตัวแปรต่างๆ เพื่อเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด
3. การแยกความจริงกับความเป็นไปได้ (Separating the real and the possible) สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่จริงกับสิ่งที่เป็นไปได้ ยอมรับคำถามสมมติ และสามารถตั้งสมมติฐานเพื่อตรวจสอบแนวคิดต่างๆ ได้
4. การคิดเชิงนามธรรม (Abstract thought) สามารถเข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรมและซับซ้อนมากขึ้น เช่น ประเด็นทางศีลธรรม ปรัชญา และสังคม
5. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-solving skill) วัยรุ่นสามารถใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบในการแก้ปัญหา ตั้งสมมติฐาน และทดสอบเพื่อหาทางออกที่มีประสิทธิภาพ
6. ความคิดเกี่ยวกับการคิด (Thinking about thinking) สามารถสะท้อนความคิดของตนเอง รวมถึงเข้าใจมุมมองของผู้อื่นเกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรม
7. การหยั่งลึกด้านวรรณกรรม (Literary insight) เข้าใจความหมายแฝงของภาษาทั้งในงานวรรณกรรมและบริบททางสังคม สามารถตีความและวิเคราะห์เนื้อหาต่างๆ ได้ลึกซึ้ง

แม้ว่าวัยรุ่นจะมีความสามารถทางการรู้คิดขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่คุณภาพของการคิดยังแตกต่างกัน เนื่องจากวัยรุ่นมีประสบการณ์น้อยกว่า

อีกทั้งไม่ใช่ว่าวัยรุ่นทุกคนจะสามารถพัฒนาการรู้คิดขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรมได้อย่างสมบูรณ์ การพัฒนาความคิดของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการสนับสนุนที่ได้รับ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้วัยรุ่นพัฒนาทักษะการคิดในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดพัฒนาการที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาผลการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งอยู่ในช่วงเริ่มต้นของวัยรุ่น เพื่อส่งเสริมให้พวกเขาใช้ความสามารถทางการคิดที่กำลังพัฒนาไปสู่ขั้นสูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การคิดเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ

3. แนวคิดทฤษฎีและเทคนิคในการเสริมสร้างจิตสาธารณะของวัยรุ่นตอนต้น

บลูม (Bloom, 1956) เน้นว่าการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน โดยจำแนกพฤติกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาพื้นฐานออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ ความคิดเชิงวิเคราะห์ และความสามารถในการใช้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ 2) จิตพิสัย (Affective Domain) ซึ่งมุ่งเน้น ค่านิยม ทศนคติ และความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคม และ 3) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วและแม่นยำ โดยสามารถประเมินได้จากคุณภาพของผลลัพธ์และระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของ เดวิด อาร์. แครทวอล (David R. Krathwohl) สามารถนำมาใช้เพื่อเสริมสร้าง จิตสาธารณะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางพฤติกรรมที่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ และกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม (สุพจน์ ทรายแก้ว, 2546) แนวคิดนี้มุ่งเน้นไปที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของผู้เรียน ตั้งแต่การรับรู้คุณค่าไปจนถึงการนำไปปฏิบัติอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาจิตสาธารณะจึงควรอาศัยแนวทางที่คำนึงถึงการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยอย่างเป็นระบบ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ เข้าใจคุณค่าของการทำเพื่อสังคม และสามารถปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมได้อย่างต่อเนื่อง

3.1 กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย

จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นหนึ่งในสามองค์ประกอบของ วัตถุประสงค์ทางการศึกษา (Taxonomy of Educational Objectives) ซึ่งเสนอโดย เบนจามิน บลูม (Benjamin

Bloom) และคณะ โดยมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับ อารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยม และทัศนคติ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาจิตสาธารณะ การพัฒนาจิตพิสัยเพื่อเสริมสร้าง จิตสาธารณะ สามารถทำได้โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าของ พฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม ผ่านการรับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ส่งเสริมแนวคิดนี้ กระบวนการ เรียนรู้ในมิติจิตพิสัยเริ่มต้นจาก การเปิดรับข้อมูล (Receiving) ตามด้วย การให้ความสนใจและ ยอมรับ (Responding and Valuing) ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติตาม แนวทางที่ดี และนำไปสู่การ สร้างค่านิยมที่ยั่งยืน (Value Integration) เมื่อกระบวนการนี้ดำเนิน ไปอย่างเป็นระบบ จิตสาธารณะจะพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำ แนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง

เดวิท อาร์. แครทวอล (Krathwohl et al., 1973) ศึกษาการเรียนรู้ทางอารมณ์และ จิตพิสัยของมนุษย์ โดยอธิบายลำดับพัฒนาการตั้งแต่ความสนใจ (Interest) ความซาบซึ้ง (Appreciation) เจตคติ (Attitude) ค่านิยม (Value) และการปรับตัว (Adjustment) ซึ่งสะท้อน กระบวนการพัฒนาแนวคิดและพฤติกรรมของบุคคล

ในเชิงพฤติกรรม จิตพิสัยพัฒนาเป็นลำดับขั้นจาก การรับรู้ (Receiving) การเปิด ใจรับข้อมูลหรือแนวคิด ตอบสนอง (Responding) การมีปฏิสัมพันธ์หรือแสดงปฏิกิริยาต่อสิ่งที่รับรู้ เห็นคุณค่า (Valuing) การให้ความสำคัญและยอมรับคุณค่า จัดระบบ (Organization) การ เปรียบเทียบและจัดลำดับค่านิยม และ การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a Value Complex) ซึ่งเป็นกระบวนการซึมซับค่านิยมจนกลายเป็นพฤติกรรมถาวร แนวคิดนี้สามารถ นำไปใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะโดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตระหนักถึง ความสำคัญของการช่วยเหลือสังคม และพัฒนาค่านิยมที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อย่างยั่งยืน ซึ่งแสดงดังภาพประกอบ 2

1.2 ความเต็มใจในการรับรู้ (Willingness to receive) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มเปิดใจและยอมรับสิ่งเร้านั้นมากขึ้น แม้ยังไม่ได้เกิดความรู้สึกโดยธรรมชาติ แต่สามารถบังคับตนเองให้ใส่ใจต่อสิ่งเร้านั้นได้ เช่น การตั้งใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะไม่ใช่ว่าเรื่องที่น่าสนใจเป็นพิเศษ

1.3 การควบคุมหรือเลือกความใส่ใจ (Controlled or selected attention) เป็นระดับที่บุคคลเริ่มคัดกรองสิ่งเร้าและสามารถเลือกให้ความสนใจกับสิ่งที่สำคัญหรือเป็นประโยชน์ได้ โดยมีการใช้วิจารณญาณในการประเมินว่าควรใส่ใจหรือไม่ เช่น การเลือกฟังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากกว่าข้อมูลที่ไม่มีความกระทบต่อชีวิต

2. การตอบสนอง (Responding) เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อม และเกิดความพอใจหรือให้ความสนใจต่อสิ่งเร้านั้นแล้ว จะนำไปสู่กระบวนการตอบสนอง ซึ่งเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงระดับของความยินดีและความตั้งใจในการมีส่วนร่วมกับสิ่งเร้าที่ได้รับ โดยการตอบสนองนี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in Responding) เป็นระดับพื้นฐานของการตอบสนอง ซึ่งบุคคลยอมปฏิบัติตามสิ่งเร้าที่มากกระตุ้น แม้จะยังไม่เกิดความรู้สึกอย่างแท้จริง การกระทำในระดับนี้อาจเกิดจากแรงกดดันทางสังคม หรือการต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมโดยไม่มีความรู้สึกเป็นพิเศษ แต่ทำเพราะจำเป็นต้องทำ

2.2 เต็มใจตอบสนอง (Willingness to Respond) เป็นระดับที่บุคคลเริ่มแสดงออกถึงความสมัครใจในการมีส่วนร่วมกับสิ่งเร้า มีความตั้งใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้ยังเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เช่น การแสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น

2.3 พึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in Responding) เป็นระดับสูงสุดของการตอบสนอง ซึ่งบุคคลไม่เพียงแค่มองพอใจ แต่ยังรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขกับการกระทำนั้น ๆ การตอบสนองในระดับนี้มักเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และบุคคลจะรู้สึกมีแรงจูงใจภายในในการทำสิ่งนั้นต่อไป เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาเพราะรู้สึกดีและได้รับความสุขจากการช่วยเหลือผู้อื่น

3. การเห็นคุณค่า (Valuing) เมื่อบุคคลได้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าจนเกิดความพึงพอใจแล้ว ขั้นต่อไปคือการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ตนกระทำหรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยกระบวนการนี้อาศัยประสบการณ์และความรู้สึกที่สะสมมา ทำให้เกิดความมั่นคงทางอารมณ์ต่อ

สิ่งที่เห็นว่ามีคุณค่าและส่งผลต่อการสร้างเจตคติที่ชัดเจน การเห็นคุณค่าแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.1 การรับรู้คุณค่า (Acceptance of a Value) เป็นขั้นแรกของการเห็นคุณค่า โดยบุคคลสามารถระบุและอธิบายคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ได้ อาจเป็นการยอมรับคุณค่าทางอารมณ์หรือความเชื่อที่ได้รับมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การยอมรับในคุณค่าของความมีน้ำใจ หรือ การเห็นความสำคัญของความซื่อสัตย์

3.2 การชื่นชอบคุณค่า (Preference for Value) ในระดับนี้ บุคคลไม่เพียงแต่รับรู้คุณค่าเท่านั้น แต่ยังเริ่มให้ความสำคัญและใส่ใจกับคุณค่าดังกล่าวมากขึ้น เกิดความรู้สึกชื่นชม และมีแนวโน้มที่จะเลือกปฏิบัติตามคุณค่านั้น เช่น การให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบและเริ่มปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ

3.3 การยอมรับและยึดมั่นในคุณค่า (Commitment to a Value) เป็นระดับสูงสุดของการเห็นคุณค่า ซึ่งบุคคลมีความเชื่อมั่นและยึดถือคุณค่าที่ตนเองให้ความสำคัญอย่างมั่นคง จนนำไปสู่การปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เช่น การมีจิตสาธารณะอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงเพราะต้องทำ แต่เพราะตระหนักถึงคุณค่าของการช่วยเหลือผู้อื่นและปฏิบัติด้วยความเต็มใจ

4. หลังจากที่บุคคลเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ และเริ่มยึดมั่นในค่านิยมบางอย่างแล้ว ขั้นต่อไปคือการจัดระบบค่านิยมเหล่านั้นให้เป็นระเบียบและสอดคล้องกันในชีวิต โดยแต่ละบุคคลจะมีแนวโน้มเลือกค่านิยมที่สอดคล้องกับตนเองมากที่สุด และนำมาจัดระบบเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดที่มั่นคง กระบวนการนี้เป็นไปตามประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งเมื่ออายุมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมจะทำได้ยากขึ้น เนื่องจากระบบค่านิยมเดิมได้ถูกหล่อหลอมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพแล้ว การจัดระบบค่านิยมแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

4.1 การสร้างมโนทัศน์ของคุณค่า (Conceptualization of a Value) ในขั้นนี้ บุคคลจะเริ่มวิเคราะห์และสังเคราะห์ค่านิยมที่ได้รับรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วนำมาจัดกลุ่มตามความสัมพันธ์หรือความคล้ายคลึงกัน ค่านิยมเหล่านี้อาจอยู่ในรูปของแนวคิดนามธรรมหรือรูปธรรม เช่น การนำแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์และความยุติธรรมมารวมกันเป็นหลักจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

4.2 การจัดระบบค่านิยม (Organization of a Value System) เป็นกระบวนการที่บุคคลนำค่านิยมที่มีความซับซ้อนหรือใกล้เคียงกันมาจัดระบบให้เกิดความสมดุลในเชิงความรู้สึกและแนวคิด โดยค่านิยมที่มีอิทธิพลมากจะได้รับการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อให้

สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับระบบค่านิยมของตนเอง

5. การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a Value or Value Complex) เมื่อบุคคลจัดระบบค่านิยมและลำดับความสำคัญของค่านิยมที่ได้รับมาแล้ว ค่านิยมเหล่านั้นจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพและแนวทางการดำเนินชีวิต บุคคลจะยึดถือค่านิยมที่ตนเล็งเห็น และแสดงออกในพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ จนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่มั่นคง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และกลายเป็นแนวทางที่ใช้ในการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ กระบวนการนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 การสรุปนัยทั่วไป (Generalized Set) เป็นระดับที่บุคคลสามารถหลอมรวมค่านิยมและเจตคติที่ได้รับมาให้กลายเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินชีวิต เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ บุคคลจะใช้ระบบค่านิยมที่ตนยึดถือเป็นหลักในการตัดสินใจและตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.2 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการพัฒนาจิตพิสัย ซึ่งบุคคลสามารถผสมผสานค่านิยมและอุดมการณ์เข้ากับปรัชญาชีวิตของตนเองจนกลายเป็นลักษณะนิสัยที่แสดงออกโดยอัตโนมัติ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติและต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน โดยไม่ต้องมีสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้น

จิตสาธารณะของบุคคลเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงต่อสิ่งเร้า ซึ่งนำไปสู่การก่อตัวของความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติในระดับจิตใจ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณลักษณะทางจิตใจ กระบวนการนี้พัฒนาโดยอาศัยการทำงานของสติปัญญาและปฏิกิริยาตอบสนองต่อบริบททางสังคม

ดังนั้น การนำแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยมาใช้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะในวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้พวกเขาเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของจิตสาธารณะผ่านการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

3.2 การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการเรียนเชิงรุก (Active Learning)

การเรียนเชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ซึ่งเน้นว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยอาศัยความรู้เดิมเป็นรากฐาน (Cooperstein & Kocavar-Weidinger, 2004) แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

ในวงการศึกษา เนื่องจากส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทที่หลากหลาย โดยนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ศักดา ชัยกิจภิญโญ (2548) อธิบายว่า การเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับผู้อื่น ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การสืบค้นข้อมูล การอภิปราย การนำเสนอ และการสรุปแนวคิดร่วมกัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับฟังแบบเฉยๆ (Passive) ไปสู่ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการแสวงหาความรู้ตามแนวทางที่ผู้สอนกำหนด

ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา (2547) อธิบายว่า ****การเรียนรู้เชิงรุก**** เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองอย่างกระตือรือร้น โดยเน้นการลงมือปฏิบัติและการไตร่ตรองสิ่งที่กำลังกระทำผ่านข้อมูลหรือกิจกรรมที่ได้รับ กระบวนการนี้ครอบคลุมทักษะทางปัญญาและสังคม เช่น การฟัง พูด อ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ อภิปราย แก้ปัญหา และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ

เมเยอร์และโจนส์ (Mayer & Jones, 1993) อธิบายว่า การเรียนรู้เชิงรุก คือกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย ผ่านการฟัง พูด เขียน อ่าน และไตร่ตรองเกี่ยวกับเนื้อหา แนวคิด และประเด็นสำคัญ ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

จากแนวคิดต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้เกิดการทำความเข้าใจเนื้อหาด้วยตนเองหรือผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการพูด ฟัง อ่าน เขียน และไตร่ตรอง เพื่อพัฒนาความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้มีประสิทธิภาพ

3.2.1 ลักษณะการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนเชิงรุก

การเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนเชิงรุกมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

ศักดา ชัยกิจภิญโญ (2548) ได้ระบุลักษณะสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยไม่ได้เป็นเพียงผู้รับฟังอย่างเดียว แต่มีบทบาทในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติ

2. ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและความสนใจในการเรียนมากขึ้น

ซิลเบอร์แมน (Silberman, 1996) ได้ระบุลักษณะสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้น เสริมสร้างความร่วมมือ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2. เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ของตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำและแลกเปลี่ยนแนวคิด

บอนเวลล์และไอสัน (Bonwell & Eison, 1991) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ผู้เรียนมีบทบาทมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว แต่ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้

2. การพัฒนาทักษะและแนวคิด เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้และกระบวนการคิด มากกว่าการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดของครูเพียงฝ่ายเดียว

3. การฝึกคิดขั้นสูง ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล

4. การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างหลากหลาย เช่น การอ่าน การอภิปราย และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น

5. การเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ สร้างคุณค่าและพัฒนาทัศนคติด้วยตนเอง

จากหลักการของการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยสรุปว่าแนวทางดังกล่าวเป็นการลดบทบาทของผู้สอนในการถ่ายทอดความรู้โดยตรง และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะต่างๆ ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ผ่านการลงมือปฏิบัติ การสังเกต การสนทนากับตนเองและผู้อื่น รวมถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง

กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้เชิงรุกครอบคลุมทั้ง การฟังและการพูด เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอ่านและการเขียน เพื่อพัฒนาความเข้าใจเชิงลึก และ การไตร่ตรองหรือโต้ตอบความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถสำรวจเจตคติและคุณค่าภายในตนเอง อันนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ผ่านการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอเทคนิคที่สามารถนำไปใช้ในห้องเรียน เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมมือ การทำโครงการ และการใช้เกมหรือสถานการณ์จำลอง ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา (2547) ได้กำหนด ขั้นตอนการเรียนรู้เชิงรุก ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยสร้างแรงจูงใจ ทบทวนความรู้เดิมหรือมโนทัศน์พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และแนะนำหัวข้อที่จะเรียน
2. ขั้นกิจกรรมชั้นนำประสบการณ์ ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ผ่านสถานการณ์หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยกิจกรรมนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ได้แก่
 - การสนทนากับตนเอง ผ่านการอ่าน การเขียนอย่างกระตือรือร้น และการใช้ผังมโนทัศน์
 - การสื่อสารกับผู้อื่น ผ่านการอภิปราย การเรียนรู้แบบร่วมมือ และเกมการเรียนรู้
 - การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ที่ช่วยให้เกิดประสบการณ์ตรง
 - การสังเกตสถานการณ์จริง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านกิจกรรม เช่น การแสดงบทบาทสมมุติ กรณีศึกษา หรือการเรียนรู้นอกห้องเรียน

3. ขั้นสรุป เชื่อมโยง และประยุกต์ใช้ ผู้เรียนฝึกทักษะต่างๆ และนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ โดยสรุปแนวคิด หลักการ และมโนทัศน์ของบทเรียน เพื่อบูรณาการความรู้สู่การแก้ปัญหาในบริบทที่หลากหลาย

4. ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วิธีที่สะท้อนสภาพจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนไตร่ตรองถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไปมัวร์ (Moore, 1994) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

4.1. ขั้นนำ เป็นขั้นที่นำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน อาศัยสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน

4.2. ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนค้นหาเจตคติ ของเนื้อหาในแต่ละหน่วย อาศัยกระบวนการกลุ่ม และให้นักเรียนนำเสนอเจตคติที่ค้นพบกับผู้อื่น

4.3. ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปเนื้อหา

4.4. ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด และประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรม ใบบางต่างๆ

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถสรุปกระบวนการเรียนรู้ได้เป็น 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยสร้างแรงจูงใจ ทบทวนความรู้เดิม หรือยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งชี้แจงจุดมุ่งหมายของการเรียนในแต่ละครั้ง เพื่อกระตุ้นความสนใจและความกระตือรือร้นของผู้เรียน

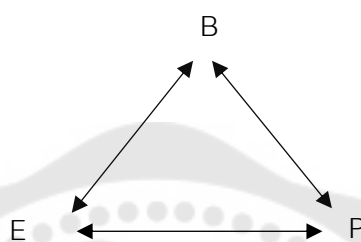
2. ขั้นสอน เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปราย และการนำเสนอแนวคิดภายในชั้นเรียน ส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์และการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

3. ขั้นสรุป เป็นการทบทวนและสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนไตร่ตรองความรู้ที่ได้รับ รวมถึงนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำและส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ พร้อมนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3.3 เทคนิคการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Learning Theory)

จิตสภาวะของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) ของแบนดูรา ที่ระบุว่าพฤติกรรมไม่ได้เกิดจากสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว

แต่เป็นผลจากปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรม และสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้มีอิทธิพลเท่ากันเสมอไปและไม่ส่งผลในเวลาเดียวกัน แต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการกำหนดและเปลี่ยนแปลงกันและกัน แบบดูรวมองว่าการเรียนรู้เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550) ภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม

ที่มา : แบบดูรวม(1989) อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2552

โดย	B	คือ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล
	P	คือ บุคคล
	E	คือ สิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2552) ได้อธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งสามได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและพฤติกรรมอยู่บนพื้นฐานของการมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยปัจจัยด้านความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง รวมถึงเป้าหมายและความตั้งใจ เป็นตัวกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรมขณะเดียวกัน พฤติกรรมที่แสดงออกยังมีผลต่อกระบวนการคิดและการตอบสนองทางอารมณ์ของบุคคลอีกด้วย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและบุคคลสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของบริบททางสังคมต่อการพัฒนาการของบุคคล โดยความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์ และความสามารถทางปัญญาจะเปลี่ยนแปลงไปตามข้อมูลและแรงกระตุ้นที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการเรียนรู้ เช่น การสังเกตตัวแบบ การได้รับการสอน และการชักจูงทางสังคม ทั้งนี้บุคคลแต่ละคนมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันตามปัจจัยทางกายภาพและสังคม เช่น อายุ ลักษณะทางกายภาพ เชื้อชาติ เพศ บทบาท และสถานะทางสังคม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม และสภาพแวดล้อม กล่าวคือ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม ในขณะเดียวกันเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้น ก็ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปด้วย

นอกจากนี้แบนดูรา มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้น เกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกต(Observation Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ต้องอาศัยการลองผิดลองถูก เขาได้แบ่งประเภทของตัวแบบออกเป็น ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง (Live model) คือ ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic model) คือ ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูน หรือ หนังสือนวนิยาย เป็นต้น

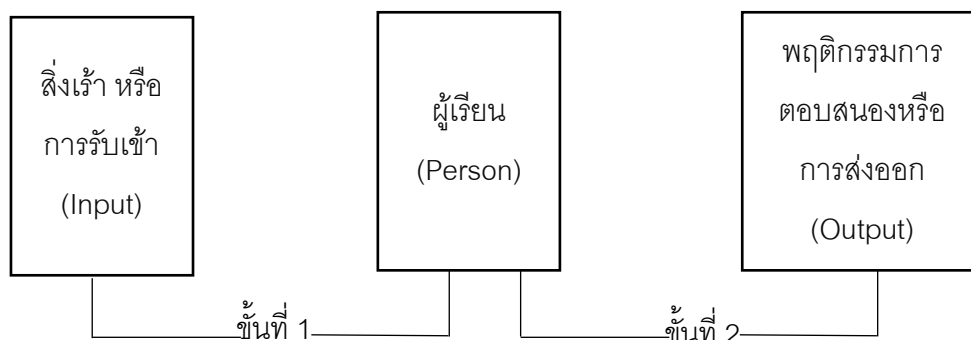
3.3.1 อิทธิพลของตัวแบบ

โดยตัวแบบมีอิทธิพลต่างๆ ต่อพฤติกรรมดังนี้

1. ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ ให้เหมือนตัวแบบ ในกรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบนั้นยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อน
2. ตัวแบบมีบทบาทในการเสริมสร้างและพัฒนาพฤติกรรมที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้สังเกตเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นมาก่อน การเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมดังกล่าวสามารถเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม กรณีที่ผู้เรียนได้เห็นการกระทำนั้นเกิดผลในทางลบ ผู้เรียนก็มีแนวโน้มที่จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้น

3.3.2 ขั้นตอนการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ

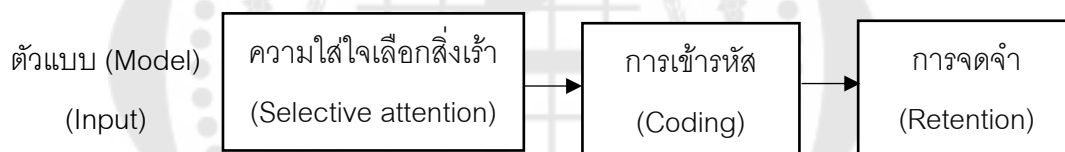
แบนดูรา (อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554) อธิบายว่าการเรียนรู้โดยการเลียนแบบประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนรับรู้และจดจำพฤติกรรม และ ขั้นตอนการกระทำ (Performance) ซึ่งเป็นการตัดสินใจว่าจะนำพฤติกรรมที่เรียนรู้ไปปฏิบัติหรือไม่ สามารถแสดงขั้นตอนของการเรียนรู้ได้ดังภาพประกอบ 4 และ 5

ภาพประกอบ 4 ขั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

ที่มา : สุรางค์ โค้วตระกูล (2552)

โดยลำดับขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ประกอบด้วย ส่วนประกอบสำคัญ 3 ลำดับ คือ

ภาพประกอบ 5 ส่วนประกอบของการเรียนรู้ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้

ที่มา : สุรางค์ โค้วตระกูล (2552)

ส่วนในขั้นการกระทำ (Performance) นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยเฉพาะบุคคล เช่น ความสามารถทางร่างกาย ทักษะที่มีอยู่ และแรงจูงใจที่เกิดจากความคาดหวังต่อผลลัพธ์หรือแรงเสริมที่จะได้รับ

โดยแบนดูรา(สุรางค์ โค้วตระกูล , 2552 อ้างอิงจาก Bandura, 1977) ได้อธิบายกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต โดยผ่านตัวแบบว่าประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ

1. ความใส่ใจ (Attention) เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ โดยบุคคลจะไม่สามารถรับรู้หรือจดจำพฤติกรรมของตัวแบบได้หากขาดความใส่ใจ องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการใส่ใจแบ่งเป็นสองส่วน ได้แก่ (1) องค์ประกอบของตัวแบบ ซึ่งต้องมีลักษณะเด่น และแสดงพฤติกรรมที่ไม่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้สังเกตจดจำได้ง่าย และ (2) องค์ประกอบของผู้สังเกต ซึ่ง

รวมถึง วัย ระดับสติปัญญา ทักษะการเคลื่อนไหว และตัวแปรทางบุคลิกภาพ เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ความต้องการ และเจตคติ

2. การจดจำ (Retention) การที่บุคคลสามารถที่จะเลียนแบบ หรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้ อาจจะมีการจดจำด้วยคำพูดหรือการจดจำด้วยภาพ ซึ่งการจดจำด้วยภาพจะทำให้จดจำได้นานและคงทน นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญาและโครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

3. การแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Reproduction) เป็นกระบวนการที่บุคคล นำสิ่งที่จดจำมาแสดงออกเป็นการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ปัจจัยสำคัญของความสามารถในการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ คือ ความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นในการเลียนแบบ โดยผู้เรียนแต่ละคนอาจแสดงได้แตกต่างกัน

4. การจูงใจ (Motivation) การที่บุคคลที่เกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับหรือไม่ ความพึงพอใจในรางวัล การประเมินตนเอง และมาตรฐานในตัว ซึ่งสามารถแสดงขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 4 กระบวนการได้ ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต

ที่มา : สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2552)

นอกจากนี้ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2552) ยังกล่าวว่า ผู้เรียนยังสามารถเกิดการเรียนรู้ได้โดยกระบวนการต่อไปนี้

1. การเรียนรู้จากการสังเกตและบทบาทของผู้ที่อบรม (Socializing Agent) บุคคลสามารถเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบที่มีทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น บุคคลจริง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสื่อการ์ตูน ครูและผู้ปกครองซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิด มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมหรือ สังคมประกิต (Socialization) การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคม

2. การเรียนรู้จากการสังเกตและการเรียนการสอนในห้องเรียน ในห้องเรียน ครูเป็นต้นแบบสำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน ขณะเดียวกัน ผู้เรียนเองก็สามารถเป็นต้นแบบให้แก่กัน โดยเฉพาะเพื่อนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้จากเพื่อนอาจนำไปสู่พฤติกรรมทั้งด้านบวกและลบ ดังนั้น ครูควรประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกต เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม (Prosocial Behavior) เช่น ความมีน้ำใจ ความร่วมมือ การช่วยเหลือผู้อื่น ความเมตตา และความเกรงใจ ผ่านการเป็นตัวอย่างที่ดีและสนับสนุนพฤติกรรมที่เหมาะสม

ตามแนวคิดของแบนดูรา มนุษย์ใช้สติปัญญาในการพิจารณาพฤติกรรมของตัวแบบที่ตนประทับใจ โดยเลือกปฏิบัติตามพฤติกรรมที่เห็นว่ามีประโยชน์ เมื่อปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมนั้นจะกลายเป็นนิสัยติดตัวไป

การประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้เป็นเทคนิคในบางกิจกรรม โดยการนำเสนอตัวแบบเป็นแนวทางในการเรียนรู้ เช่น พี่ตูน บอดี้สแลม ซึ่งอุทิศตนและใช้ความสามารถในการวิ่งเพื่อระดมทุนช่วยเหลือโรงพยาบาล รวมถึงการให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นต้นแบบแก่เพื่อน ผ่านการจัดบอร์ดนำเสนอการทำกิจกรรมจิตสาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในที่สุด

4. บริบทของโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี

ประวัติโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี

โรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี เป็นโรงเรียนของคณะภคินีพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ ก่อสร้างบนเนื้อที่ 18 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา ดำเนินงานการศึกษาของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ ในขณะเดียวกันก็พยายามอบรมสั่งสอน ให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

โรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี มีนางสาวอุทัยวรรณ คุโรวาท เป็นผู้รับใบอนุญาตและได้มอบอำนาจให้นางสาวรำพึง วิจิตรวงศ์ เป็นผู้ลงนามแทนผู้รับใบอนุญาต

ในปีการศึกษา 2539 ได้เริ่มทำการสอน เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2539 ตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงอนุบาลปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ในปีการศึกษา 2541 ขยายหลักสูตรถึงระดับมัธยมศึกษา

ในปีการศึกษา 2544 ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้รับใบอนุญาต นางสาวสุภาวดี คำสำราญ ขยายหลักสูตรถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในปีการศึกษา 2546 นางสาวสมจิตร ทรัพย์อัประไมย ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้รับใบอนุญาต

ปีการศึกษา 2555 นางสาวจารุณี กิจบำรุง ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้รับใบอนุญาต

ปีการศึกษา 2560 นางสาวสุรีย์พร ระดมกิจ ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้รับใบอนุญาต

ปีการศึกษา 2562 นางสาว เยาวลักษณ์ รอดงาม ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้รับใบอนุญาต

ปีการศึกษา 2565-ปัจจุบัน นางสาวสมจิตร ทรัพย์อัประไมย เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้รับใบอนุญาต

ปรัชญาโรงเรียน (Philosophy)

ชื่อสัตย์ เมตตา วิชาเป็นเลิศ รัก เทิดคุณธรรม

Honest Merciful Academic Excellence Love Morality

ชื่อสัตย์ หมายถึง คุณลักษณะของความประพฤติที่ซื่อตรง มั่นคง จริงใจและ ยุติธรรม

เมตตา หมายถึง คุณลักษณะของจิตใจที่ปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข มีความรัก ด้วยจิตใจที่อ่อนโยน

วิชาเป็นเลิศ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียร ทางการศึกษา จนบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต

รัก-เทิดคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะของจิตใจที่ยึดความดีงามและความถูกต้องเป็นที่ตั้ง

อัตลักษณ์ (Identity)

รัก สุภาพ ชื่อสัตย์ เมตตา

Love Humble Honest Merciful

เอกลักษณ์ (Uniqueness) ภาษาและเทคโนโลยี

Language and Technology

คำขวัญ (Motto)

ริเริ่ม รอบรู้ กตัญญู สามัคคี

Initiative Wise Gratitude Unity

ริเริ่ม คือ รู้จักเริ่มคิด เริ่มทำสิ่งที่ตั้งตามถูกต้อง โดยมีต้องรอให้ผู้อื่นกระทำก่อน

รอบรู้ คือ รู้จักแสวงหาความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อตนจะได้มีความรู้กว้างขวาง

กตัญญู คือ รู้สำนึกในบุญคุณความดี ที่บุคคลอื่นมีต่อตนอยู่เสมอ
 สามัคคี คือ รู้ที่จะร่วมมือร่วมใจทำงานอย่างพร้อมเพรียง ประองดองกัน
 เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ

วิสัยทัศน์ (Vision)

โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี เป็นสังคมอุดมปัญญา เติบโตทางภาษาและเทคโนโลยี
 มีคุณภาพจัดการศึกษา ตามจิตตารมณ์พระหฤทัยฯ สู่มาตรฐานสากล

สีประจำโรงเรียน

แดง – ขาว

สีแดง หมายถึง ความรัก ความมุ่งมั่น

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ความสงบ

แหล่งที่มา คือ พระหฤทัยอันศักดิ์สิทธิ์ยิ่งของพระเยซูเจ้าอันประกอบด้วยหัวใจที่
 ลุกเป็นเปลวไฟและรอบหัวใจมีมงกุฎหนามมีหยดเลือดจาก บาดแผลที่ถูกแทง และมีกางเขน
 บั๊กอยู่ด้านบนของหัวใจซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นถึงความรักอันสูงสุดของพระเยซูเจ้าที่มี
 ต่อมนุษย์

อักษร พ.ท.น. ภายในรูปหัวใจ

สัญลักษณ์ของโรงเรียนในเครือคณะพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ

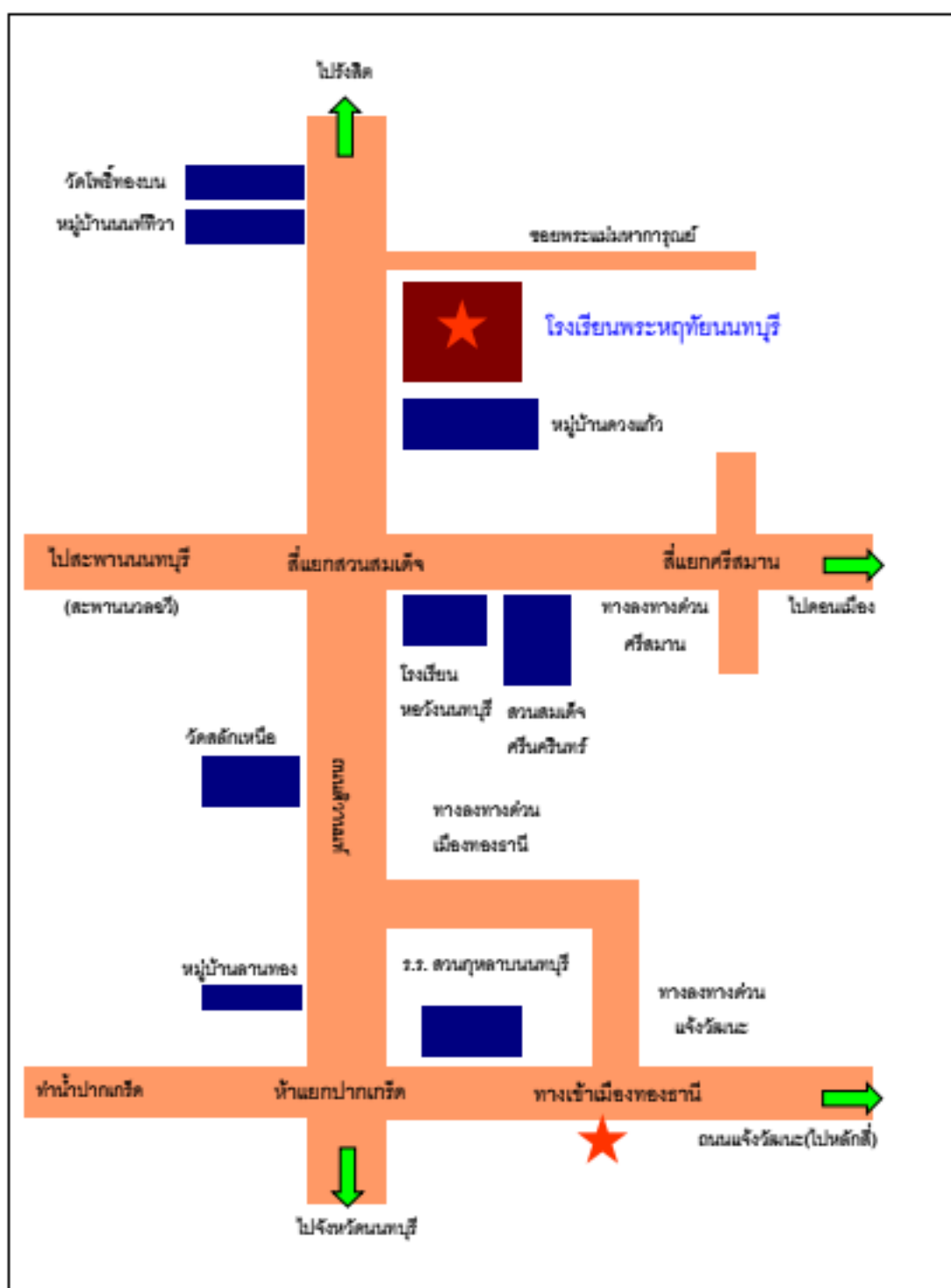

ตัวอักษร H มีความหมายร่วมกัน ดังนี้

Heart	หมายถึง ความรัก ความเชื่อ และความศรัทธาต่อพระเจ้าและศาสนาที่นับถือ
Holy	หมายถึง การเป็นคนดี มีกาย วาจา ใจ ที่บริสุทธิ์
Honest	หมายถึง ความซื่อสัตย์ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
Honour	หมายถึง ความเคารพ ในคุณค่า เกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น
Humble	หมายถึง ความสุภาพ อ่อนน้อม เรียบง่ายพอเพียง ยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมี สติและด้วยจิตใจที่สงบ
Hospitality	หมายถึง ความเมตตากรุณา เอื้ออาทร เห็นใจ ช่วยเหลือแบ่งปันโดยไม่หวังผลตอบแทน และทำที่เปิดรับทุกคนด้วยใจกว้าง
Home	หมายถึง ความรักฉันท์พี่น้อง ความเป็นครอบครัว ความเป็นหนึ่งเดียวกัน
Hope	หมายถึง ความหวัง ความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและให้กำลังใจแก่ผู้อื่น
ใจไม่	หมายถึง บุคคล สมาชิกในสังคม
กึ่งไม่	หมายถึง สังคมที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยมากจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยความรัก และความเอื้ออาทร

สรุปได้ว่า สัญลักษณ์ H ในวงกลมเป็นศูนย์รวมของโรงเรียนในเครือ คณะภคินี พระหฤทัยของพระเยซูเจ้า ซึ่งทุกคนเป็นหนึ่งเดียวกัน มีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในสังคม

โรงเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนมีอัตลักษณ์ด้านความรักและการรับใช้ ซึ่งสะท้อนถึงคุณธรรมด้านความเมตตา การช่วยเหลือ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนพระหฤทัย นนทบุรีจึงให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างจิตสาธารณะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมและถอดบทเรียนตามกระบวนการที่ส่งเสริมจิตสาธารณะเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างพัฒนาจิตสาธารณะ

ภาสุดา ภาคาผล (2556) ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่บูรณาการกิจกรรมบริการสังคมต่อมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนม่วงไข่พิทยาคม จำนวน 65 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 35 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน แผนการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงผ่านการลงมือทำโครงงานบริการสังคม โดยเริ่มจากการสำรวจปัญหาหรือความต้องการของชุมชน และนำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน การทดลองดำเนินเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์

การเก็บข้อมูลใช้แบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะและแบบประเมินพฤติกรรมจากนักเรียน ครู และผู้ปกครอง พร้อมทั้งใช้แบบสะท้อนความคิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) มโนทัศน์จิตสาธารณะของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = **$, $p < .05$) 2) มโนทัศน์จิตสาธารณะของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = **$, $p < .05$) 3) พฤติกรรมจิตสาธารณะของกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = **$, $p < .05$) 4) พฤติกรรมจิตสาธารณะของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = **$, $p < .05$) ผลวิจัยสะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่บูรณาการกิจกรรมบริการสังคมส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนามโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดรุณา ปนคำ (2555) ได้พัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่า เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษาและประเมินคุณภาพของหลักสูตร โดยกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดลาดสนุ่น จำนวน 35 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง การทดลองใช้เวลา 64 ชั่วโมง หลักสูตรออกแบบให้ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นนักวิจัย ศึกษาความต้องการด้านสาธารณประโยชน์ของชุมชน ผ่านแบบสอบถามและสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาจัดทำแผนงาน ดำเนินกิจกรรมพัฒนาสาธารณประโยชน์ และติดตามผลด้วยแบบสังเกต หลักสูตรนี้ประยุกต์ใช้วงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle) โดยให้นักเรียนวางแผน ปฏิบัติงาน ตรวจสอบผล และปรับปรุงคุณภาพของงานสาธารณประโยชน์ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้ แบบสังเกตและประเมินความสามารถ และแบบบันทึกการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะผ่านการ

ปฏิบัติจริง โดยพัฒนาองค์ประกอบ ได้แก่ ความเข้าใจในความสำคัญของจิตสาธารณะ การตระหนักถึงความต้องการของชุมชน การเข้าใจสาระที่จำเป็นสำหรับพัฒนาสาธารณประโยชน์ การสร้างสรรค์งานเพื่อสังคม และการติดตามผล 2) หลังการทดลองใช้หลักสูตร นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = **$, $p < .05$) และสามารถดำเนินการปรับปรุงงานสาธารณประโยชน์ได้สูงกว่าเกณฑ์ 60% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = **$, $p < .05$) ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรนี้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาจิตสาธารณะผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

อดิมาณ แสงคำ (2555) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมโดยใช้แนวคิดทางพุทธศาสนาในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาครประสิทธิ์ จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบระดับจิตสาธารณะของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม 2) เปรียบเทียบระดับจิตสาธารณะของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมกิจกรรม 3) ศึกษาการคงอยู่ของจิตสาธารณะในระยะทดลอง 1 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาครประสิทธิ์ ที่มีคะแนนจิตสาธารณะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโรงเรียน คัดเลือกโดยการสุ่มแบบง่าย จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แนวทางการพัฒนา ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ ภาวนา 4 (ทาน ภาวนา, ปิยวาจา, อตถจริยา และสมานัตตตา) เพื่อฝึกการแสดงออกที่ดีต่อผู้อื่น สังคหวัตถุ 4 (ทาน, ปิยวาจา, อตถจริยา, สมานัตตตา) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมภายในและภายนอก พรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางสร้างจิตสาธารณะ ผ่านกิจกรรม เช่น นิทาน กรณศึกษา และการฝึกสมาธิ ผลการวิจัย พบว่า 1) หลังเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = **$, $p < .05$) 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = **$, $p < .05$) 3) การติดตามผลหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองยังคงมีพฤติกรรมจิตสาธารณะทั้งในภาพรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนทดลอง การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมตามแนวคิดทางพุทธศาสนาโดยอาศัยหลักธรรมสำคัญ ช่วยพัฒนาและส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พรทิพย์ มนตรีวงศ์ (2554) ศึกษาการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผ่านการให้การปรึกษากลุ่มแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกันวิทยานุกูล จังหวัดชลบุรี จำนวน 20 คน

คัดเลือกจากนักเรียนที่มีคะแนนจิตสาธารณะต่ำกว่าค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 10 คน กลุ่มควบคุม 10 คน เครื่องมือวิจัย 1) แบบวัดจิตสาธารณะ 2) โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม 3) กระบวนการให้คำปรึกษา จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที กระบวนการให้คำปรึกษา แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะก่อนการทดลอง วิเคราะห์ความคิด ความเชื่อที่ไม่สมเหตุสมผลของผู้รับการปรึกษา 2) ระยะหลังการทดลอง ใช้คำถามเชิงเหตุผลช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้แย้งแนวคิดเดิม 3) ระยะติดตามผล วิเคราะห์ความเชื่อใหม่ที่สมเหตุสมผล และพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA) ประเภทหนึ่งตัวแปร ระหว่างกลุ่ม และหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม พร้อมการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีบอนเฟอโรนี (Bonferroni Procedure) ผลการวิจัย 1) พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กลุ่มทดลอง มีคะแนนจิตสาธารณะ สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทั้งระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 3) ในกลุ่มทดลองคะแนนจิตสาธารณะในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษากลุ่มแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน โดยช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมในเชิงบวก

นุสสรี คันธิก (2553) ศึกษาผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) ศึกษาการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม 2) เปรียบเทียบผลการพัฒนาจิตสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสวนกุหลาบ นนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 849 คน กลุ่มทดลอง นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม 17 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที กระบวนการปรับพฤติกรรมทางปัญญาใช้ 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การนำเสนอตัวแบบ ให้นักเรียนเห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่เหมาะสม 2) การฝึกการสอนตนเอง ให้นักเรียนฝึกคิดและกำกับพฤติกรรมของตนเอง 3) เทคนิคการแก้ปัญหาฝึกให้นักเรียนใช้เหตุผลและตัดสินใจอย่างมีจิตสาธารณะ ผลการวิจัย 1) ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนแบบวัดจิตสาธารณะ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนจิตสาธารณะ สูงกว่ากลุ่ม

ควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม มีพัฒนาการด้านการ รักษาสมบัติของส่วนรวม มี น้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น เคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ของส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีแนวโน้มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมในอนาคต

โกวิท พงษ์ภักดี (2553) ศึกษาการใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของจิตสาธารณะก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม และเปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน โดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นเวลา 12 ครั้ง (ครั้งละ 50 นาที สัปดาห์ละ 3 ครั้ง) ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกดังกล่าว โปรแกรมนี้อาศัยหลักการคิดเชิงวิเคราะห์ผ่าน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดปัญหา การสืบสาวสาเหตุ การตั้งสมมติฐาน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการสรุปผล พร้อมทั้งใช้แนวทางการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 5 วิธี คือ การสืบสาวเหตุปัจจัย การแยกแยะองค์ประกอบ การพิจารณาคุณโทษและทางออก การเปรียบเทียบคุณค่าแท้กับคุณค่าเทียม และการใช้หลักอริยสัจในการแก้ปัญหา ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับจิตสาธารณะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังการเข้าร่วมโปรแกรม และมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการสามารถส่งเสริมจิตสาธารณะในนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการพัฒนาจิตสาธารณะในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 –ม.3) พบว่ามีการใช้แนวทางที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละวิธีมีผลต่อองค์ประกอบของจิตสาธารณะในมิติที่แตกต่างกัน ได้แก่ ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาองค์ประกอบทั้งสามด้านพร้อมกันยังมีอยู่น้อย โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ระหว่างกระบวนการพัฒนาทางความคิดและอารมณ์ อันส่งผลต่อพฤติกรรมในสังคม

จากแนวโน้มดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างครอบคลุมทั้งสามองค์ประกอบ เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างเป็นระบบ ในการนี้ แนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของเดวิท อาร์. แครทวอล (Krathwohl, 1973) ได้รับความสนใจในฐานะกรอบแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ งานวิจัยที่ผ่านมายังมีการใช้แนวคิดดังกล่าวในการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในกลุ่มนักเรียน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตพิสัย

ชัชววรรณ จุงกลาง (2559) ศึกษาผลของการใช้กิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ด้านเพศศึกษา โดยประยุกต์แนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย เพื่อส่งเสริมค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมกับสังคมไทย วัตถุประสงค์ของการศึกษา 1) เปรียบเทียบระดับค่านิยมทางเพศของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) เปรียบเทียบระดับค่านิยมทางเพศระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างและกระบวนการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจาก โรงเรียนเสนาให้ “วิมลวิทยานุกูล” จังหวัดสระบุรี จำนวน 60 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 30 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยใช้แนวคิดพัฒนาจิตพิสัย และกลุ่มควบคุม 30 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมเพศศึกษาแบบปกติ กิจกรรมใช้ แนวคิดพัฒนาจิตพิสัย ซึ่งมี 6 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การนำเสนอปัญหา กระตุ้นให้นักเรียนรับรู้และสนใจประเด็นเกี่ยวกับเพศศึกษา 2) การตอบสนองค่านิยมอย่างอิสระ ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและมีปฏิริยาตอบสนอง 3) การพิจารณาไตร่ตรอง ตั้งคำถามเพื่อช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในค่านิยมที่ตนเองเลือก 4) การตรวจสอบและเลือกค่านิยมที่เหมาะสมตัดสินใจเลือกค่านิยมที่ดีที่สุดตามบริบทสังคม 5) การจัดระบบค่านิยม จัดลำดับและเชื่อมโยงค่านิยมต่างๆ ให้เป็นระบบ 6) การนำไปปฏิบัติ ยึดถือและแสดงออกตามค่านิยมที่เลือกไว้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัย 1) กลุ่มทดลองมีระดับค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หลังการเข้าร่วมกิจกรรม ในขณะที่ กลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ 2) กลุ่มทดลองมีคะแนนค่านิยมทางเพศสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ การใช้กิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ที่พัฒนาขึ้นโดยอิงแนวคิดจิตพิสัย มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมกับสังคมไทยได้ดีกว่าวิธีการสอนเพศศึกษาแบบปกติ จึงเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาค่านิยมด้านนี้ในกลุ่มนักเรียนต่อไป

ปาริฉัตร ทองเนื้อแข็ง (2556) ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดพัฒนาจิตพิสัยที่ส่งผลต่อ เจตคติด้านสุขภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา 1) เปรียบเทียบคะแนนเจตคติด้านสุขภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) เปรียบเทียบคะแนนเจตคติด้านสุขภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างและกระบวนการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จาก โรงเรียนวิซากร จำนวน 70 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง (35 คน) ได้รับการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดพัฒนาจิตพิสัย กลุ่มควบคุม (35 คน) ได้รับการเรียนรู้สุขศึกษา

แบบปกติ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดพัฒนาด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) ขั้นรับรู้ค่านิยม (Receiving or Attending) กระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงประเด็นสุขภาพ 2) ขั้นตอนสนองค่านิยม (Responding) สนับสนุนให้นักเรียนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อค่านิยมด้านสุขภาพ 3) การเห็นคุณค่าของค่านิยม (Valuing) ส่งเสริมให้นักเรียนยอมรับและให้ความสำคัญกับพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม 4) การจัดระบบค่านิยม (Organization) เชื่อมโยงและลำดับค่านิยมด้านสุขภาพอย่างมีเหตุผล 5) การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by Value) ส่งเสริมให้นักเรียนนำค่านิยมไปใช้จนเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน ผลการวิจัย 1) นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนเจตคติด้านสุขภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หลังจากได้รับการเรียนรู้ตามแนวคิดพัฒนาด้านจิตพิสัย ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ 2) เมื่อนำผลหลังการทดลองมาเปรียบเทียบ กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาที่อิงแนวคิดพัฒนาด้านจิตพิสัย ช่วยส่งเสริมเจตคติด้านสุขภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ดีกว่าวิธีการเรียนรู้แบบปกติ การนำแนวทางนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถช่วยพัฒนาพฤติกรรมด้านสุขภาพที่เหมาะสมในระยะยาว

จินตนา สราวุธพิทักษ์ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย เพื่อส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ตรวจสอบความรู้สึกลึกซึ้ง 2) รับรู้ประเด็นปัญหา 3) ประมวลและค้นหาข้อเท็จจริง 4) ตระหนัก จิตสำนึก ค่านิยม และการตัดสินใจ 5) วิเคราะห์และทบทวน 6) ปฏิบัติตามค่านิยม 7) สรุปค่านิยม และ 8) ตรวจสอบค่านิยมและติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า ในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ความตระหนัก จิตสำนึก ค่านิยม การตัดสินใจ และการนำไปปฏิบัติ สูงขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่กลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน สำหรับโรงเรียนพุทธจักรวิทยา กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยในตัวชี้วัดข้างต้นสูงขึ้นหลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อีก่อนและหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมในทุกตัวชี้วัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมสุขภาพและพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนหญิงวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดการพัฒนাজิตพิสัยของ เดวิท อาร์. แครทวอล (Krathwohl, 1973) สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมพัฒนาการในด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่พบงานวิจัยที่ได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการพัฒนাজิตสาธารณะโดยตรง ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงเลือกใช้แนวคิดการพัฒนাজิตพิสัยเป็นกรอบในการส่งเสริมจิตสาธารณะในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ควบคู่ไปกับเทคนิคการปรับพฤติกรรมและรูปแบบการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเจตคติและพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม

5.3 งานวิจัยต่างประเทศ

มีงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ดังนี้

Akkar (2003) ศึกษาพัฒนาการของจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในเมืองนิวคาสเซิล สหราชอาณาจักร ระหว่างปี 1990-2000 โดยเน้นบทบาทของพื้นที่สาธารณะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การศึกษาพบว่า การเปิดพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การวางแผนและออกแบบกิจกรรม ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและวัตถุประสงค์ของพื้นที่ 2) การลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการดำเนินงาน 3) การจัดการดูแลรักษา ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลพื้นที่ 4) การใช้พื้นที่อย่างเหมาะสม ปลูกฝังการใช้พื้นที่ด้วยความเคารพ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่าแนวโน้มของพื้นที่สาธารณะมีจำนวนลดลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระดับจิตสำนึกสาธารณะของประชาชน โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางสังคมถูกลดทอนลง ผลการศึกษาของ Akkar ชี้ให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะสามารถช่วยพัฒนাজิตสำนึกสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจจากโลกาภิวัตน์อาจเป็นปัจจัยที่ท้าทายต่อการคงอยู่ของพื้นที่เหล่านี้ในอนาคต

Carton (2007) ศึกษาวัฒนธรรมและจิตสำนึกทางสังคมของชาวพื้นเมืองเชื้อสายแอฟริกัน ผ่านวรรณกรรมการแสดง บทกวี และนวนิยายที่สะท้อนการประท้วงทางสังคม ซึ่งดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การประท้วงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเรียกร้องความยุติธรรมในสังคม โดยใช้ศิลปะและวรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดแนวคิด กระตุ้นให้ผู้คนเกิดจิตสำนึกทางสังคม และตระหนักถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมที่ดำรงอยู่ Carton ชี้ให้เห็นว่าการประท้วงไม่ได้เป็นเพียงปฏิกิริยาต่อ

เหตุการณ์ในช่วงเวลาหนึ่ง แต่เป็นกระบวนการที่สั่งสมจนกลายเป็นวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสะท้อนผ่านการแสดงออกทางศิลปะและวรรณกรรม ทั้งนี้ บทบาทของศิลปะไม่เพียงช่วยถ่ายทอดอุดมการณ์ทางสังคม แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความตระหนักรู้ และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระยะยาว

Shinichi (2007) ศึกษาเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชุมชน โดยมุ่งเน้นกรณีศึกษาการใช้พื้นที่สาธารณะในชนบทของไทย ผลการวิจัยพบว่า การขาดจิตสำนึกสาธารณะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทย พฤติกรรมความร่วมมือและปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของผู้คนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความรู้ที่นำมาใช้ในชุมชนมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม จารีตประเพณี และความต้องการของชุมชนในช่วงเวลานั้น ดังนั้น การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะจึงไม่สามารถแยกออกจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม แต่ต้องเป็นกระบวนการที่คำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้เพื่อให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า “จิตสาธารณะ” เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาและปลูกฝังอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญต่ออนาคตของประเทศ การเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในหมู่นักเรียนจึงเป็นแนวทางที่จำเป็น เพื่อพัฒนาให้พวกเขาเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสมดุลภายใต้บริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการกำหนดแบบเฉพาะเจาะจงจากประชากรทั้งหมด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม แล้ววิเคราะห์ผลในลักษณะการพรรณนาความ

โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะ จำนวน 10 คน ผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน ของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 35 คน ได้มาโดยการกำหนดแบบเฉพาะเจาะจงจากประชากรทั้งหมด

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

- 1.เป็นผู้มีความสามารถตอบคำถามได้ครบถ้วน และยินดีเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร
- 2.มีความเข้าใจต่อกิจกรรมสาธารณะ ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนแห่งนี้(โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี)มาไม่ต่ำกว่า 1 ปี

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- การสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม
- กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ (กิจกรรมรักและเมตตาธรรม โครงการจิตสาธารณะ) Reflection สะท้อนความคิด ความรู้สึกของนักเรียน ลงใน

- กิจกรรมการคิดไตร่ตรอง ทบทวนความรู้สึก และการแบ่งปันจากเพื่อนๆ “รักและเมตตาธรรม”

- บันทึกสรุปการปฏิบัติหน้าที่ ความประทับใจ ลงในสมุดจิตสาธารณะของตนเอง
การสร้างและการหาคุณภาพกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยอ้างอิงแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเสริมสร้างจิตพิสัย การเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ซึ่งผ่านการศึกษารอบด้านจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างจิตสาธารณะในมิติต่างๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อกระตุ้นความรับผิดชอบต่อสังคม การติดต่อสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการแสดงออกทางสังคมอย่างสร้างสรรค์ การเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อปลูกฝังความมั่นใจและบทบาทของตนในชุมชน ความรักและความสามัคคี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ค่านิยมและจริยธรรม เพื่อปลูกฝังหลักคิดในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม กิจกรรมและโครงการที่พัฒนาขึ้น เช่น กิจกรรมรักและเมตตาธรรม และ โครงการจิตสาธารณะ ถูกออกแบบให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อส่งเสริมให้พวกเขามีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบ

3. การดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ก่อนการวิจัย

3.1.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติการทำวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย และใช้เป็นหลักฐานรับรองความถูกต้องในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ทั้งนี้ กระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินไปภายใต้ข้อกำหนดด้านจริยธรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย และรับรองความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

3.1.2 ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูล เพื่อใช้ขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี

3.1.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยว และการสนทนากลุ่ม โดยการคัดเลือกวิธีเฉพาะเจาะจง เป็นผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน

3.1.4 ผู้วิจัยทำการประชุมกับผู้บริหาร ครูประจำชั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมจิตสาธารณะ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

3.2 ดำเนินการ

3.2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

3.2.2 สัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม ผู้บริหาร ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมจิตสาธารณะ นักเรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะในงานวิจัยนี้ดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม โดยเน้นการวิเคราะห์ได้ตรง และถอดบทเรียนจากการตอบคำถามที่ออกแบบเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ นอกจากนี้ ยังนำเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับจะถูกวิเคราะห์และตีความในเชิงพรรณนา โดยอ้างอิงจากบริบทของผู้เข้าร่วม และแนวคิดทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยการกำหนดแบบเฉพาะเจาะจงจากประชากรทั้งหมด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม แล้ววิเคราะห์ผลในเชิงคุณภาพ ด้วยการพรรณนาความ ดังนี้

1. กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ (กิจกรรมรักและเมตตาธรรม โครงการจิตสาธารณะ) Reflection สะท้อนความคิด ความรู้สึกของนักเรียน ลงใน

- กิจกรรมการคิดไตร่ตรอง ทบทวนความรู้สึก และการแบ่งปันจากเพื่อนๆ “รักและเมตตาธรรม”

- บันทึกสรุปการปฏิบัติหน้าที่ ความประทับใจ ลงในสมุดจิตสาธารณะของตนเอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม ควบคู่กับการวิเคราะห์ไตร่ตรอง และถอดบทเรียนจากคำตอบที่ได้รับ โดยใช้คำถามปลายเปิดเป็นเครื่องมือหลักในการกระตุ้นการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ นอกจากนี้ ยังประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูล หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะพรรณนาความจากกระบวนการถอดบทเรียน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และแนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะอย่างเป็นระบบ

3. ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบกลุ่ม : แบบบันทึกการถอดบทเรียน “กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี

ภาพประกอบ 7 การสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบกลุ่ม (ผู้บริหาร ครูประจำชั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมจิตสาธารณะ)

ภาพประกอบ 8 การสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบกลุ่ม (ผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น)

ผลการบันทึกจากการถอดบทเรียน “กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี

ผู้วิจัย ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบกลุ่ม โดยการสัมภาษณ์ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะ เกี่ยวกับรูปแบบแนวปฏิบัติ และพฤติกรรมการปฏิบัติจิตสาธารณะของนักเรียนในโรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรีตามที่ครูได้สังเกต และสัมภาษณ์จากนักเรียนในโรงเรียน

หลังจากนั้น ผู้วิจัยกับคณะครูได้ร่วมกันสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม กับผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน จากหัวข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ

1. คำว่า “จิตสาธารณะ” ในความคิดของคุณคืออะไร?
2. จิตสาธารณะที่คุณเคยปฏิบัติ คืองานอะไร
3. อะไรเป็นแรงจูงใจให้คุณปฏิบัติงานจิตสาธารณะ
4. คุณคิดว่า การปฏิบัติจิตสาธารณะให้อะไรกับคุณบ้าง
5. ความรู้สึกของคุณ ก่อนและหลังทำงานจิตสาธารณะ
6. ในอนาคต คุณยังจะปฏิบัติงานจิตสาธารณะต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำสิ่งที่นักเรียนได้ร่ำรอง สะท้อนความคิดออกมาเป็นคำพูด บันทึกลงในแบบบันทึกการถอดบทเรียน “กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี ซึ่งผลจากการถอดบทเรียน มีดังนี้

1.คำว่า “จิตสาธารณะ” ในความคิดของคุณคืออะไร?

- การอาสาด้วยความสมัครใจ ในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ
- สิ่งที่ทำแล้วมันทำให้เรารู้สึกมีความสุข มีความอิ่มเอมใจที่ได้ทำเพื่อคนอื่น
- การช่วยเหลือ จะช่วยเหลืออะไรก็ได้ อาจจะช่วยด้วยการลงมือทำ หรืออาจช่วยด้วยการบริจาคเป็นเงิน เป็นสิ่งของก็ได้
- การทำความดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน
- เป็นการให้ ให้ความรัก ความเมตตา ส่งต่อความรักให้ผู้อื่น
- กิจกรรมที่โรงเรียนปลูกฝังให้เราทำมาตั้งแต่เล็กๆ เพื่อให้เราเป็นคนดี มีน้ำใจ เห็นอกเห็นใจผู้ที่ลำบาก เดือดร้อนในสังคม
- สิ่งที่เราสามารถทำได้ด้วยตนเอง แม้จะเป็นสิ่งเล็กๆ น้อยๆ แต่เมื่อช่วยกันด้วยความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ก็จะทำให้เกิดเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ได้ทำให้สิ่งที่ทำประสบความสำเร็จ
- การให้ที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน ไม่มีรางวัล แต่ผู้ให้จะสุขใจ
- ความสุข ที่ได้เห็นรอยยิ้มของผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก เมื่อเราได้ช่วยเหลือและให้กำลังใจ
- งานที่ไม่มีคนมาสั่งให้ทำ ถ้าเราจะทำ ต้องทำด้วยตนเอง
- การทำงาน ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นการเสียสละ และอุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม
- จิตใจที่มีความรัก ความเมตตาต่อผู้อื่น หวังสร้างสรรค์ให้ผู้อื่นมีความสุขทั้งทางกาย และใจ
- การทำงานอาสาร่วมกันเป็นทีม เป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในหน่วยงาน ในสถานที่ หรือในสภาพแวดล้อมเดียวกัน มีความคิด ความรู้สึกที่อยากจะทำสิ่งดีๆ เพื่อคนอื่นๆ ร่วมกัน
- การทุ่มเท เสียสละ อุทิศตนเพื่อทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นที่ลำบาก เดือดร้อนในสังคม
- จิตใจที่ดีงาม มีความคิด ความต้องการที่จะทำสิ่งดีๆ เพื่อผู้อื่น

2.จิตสาธารณะที่คุณเคยปฏิบัติคืออะไร

- ช่วยเหลืองานจราจรในโรงเรียน รับน้องๆ ลงจากรถผู้ปกครอง รถโรงเรียน
- พาน้องๆ อนุบาล ประถมไปส่งตามห้องเรียน ช่วยถือกระเป๋า ถือที่นอนให้น้อง
- เก็บขยะ รักษาความสะอาดภายในบริเวณโรงเรียน
- ช่วยคุณครูบรรจุผลไม้สดใส่ถุง ใส่กล่อง เพื่อให้น้องประถมได้รับประทานในช่วงอาหารกลางวัน
- ช่วยคุณครูจัดเตรียมกิจกรรม งานวันสำคัญต่างๆ ในโรงเรียน
- ปลูกต้นไม้ ปลูกป่าชายเลน กับชมรมอาสาสมัคร VSED แล้วก็หน่วยงานสิ่งแวดล้อมอื่นๆ
- ไปเยี่ยมคนชรา คนป่วย ผู้พิการ ตามชุมชน และที่มูลนิธิต่างๆ นำสิ่งของไปมอบให้ แล้วก็ไปพูดคุยให้กำลังใจกับทุกๆ ท่าน
- ไปออกหน่วยแพทย์อาสาตามพื้นที่ต่างจังหวัด กับมูลนิธิแพทย์อาสา อนามัยชนบท โรงพยาบาลรามธิบดีฯ ได้ไปช่วยต้อนรับชาวบ้านที่มารับการรักษา ช่วยเจ้าหน้าที่พาคนไข้ไปรับการรักษาตามจุดต่างๆ ที่จัดไว้
- ไปปลูกปะการังเทียม สร้างฝายกักเก็บน้ำให้กับชาวบ้าน กับชมรมอาสาสมัคร
- สอนหนังสือน้องหลังเลิกเรียน เวลา 15.30-16.30 น.
- คัดแยกขยะ รับบริจาคขวดน้ำ กล่องเครื่องดื่ม เพื่อนำไปรีไซเคิลกลับมาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ
- การบริจาคเสื้อผ้า สิ่งของ ตุ๊กตา หนังสือเรียน เพื่อมอบให้กับน้องๆ ที่ขาดแคลน
- การทาสี วาดภาพตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน
- เป็นสต๊าฟ ช่วยกิจกรรมงานต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ค่าย งานวิชาการ ฯลฯ
- กวาดลานวัด ล้างห้องน้ำวัด ช่วยงานที่โรงทาน ในวันทำบุญต่างๆ
- บรรจุทรายใส่กระสอบ เพื่อนำไปก่อเป็นกำแพงกันน้ำให้กับวัด ในช่วงที่น้ำขึ้นสูง
- ช่วยบรรจุน้ำดื่ม สิ่งของเครื่องใช้ นำไปมอบให้กับผู้ยากไร้ ผู้ที่เดือดร้อนในช่วงโควิด
- เปิดหมวก ร้องเพลงตามตลาดนัด เพื่อนำเงินไปซื้อขนม เครื่องดื่ม ของเล่น และบริจาคให้กับมูลนิธิบ้านแห่งความหวัง น้องๆ จะได้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป
- รวบรวมเงิน ไปจัดซื้ออาหารเม็ด และบริจาคให้กับมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์ ปากเกร็ด
- เคยเป็นผู้แนะนำ ให้กำลังใจ พูดคุย กับเพื่อนที่เป็นโรคซึมเศร้าด้วยใจที่เมตตา เพื่อให้เพื่อนมีกำลังใจในการดำรงชีวิตในทุกๆ วัน
- บริจาคสิ่งของ อาหารแห้งให้กับ “ผู้บ้านสุข” ในโรงเรียน เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป
- เป็นพี่เลี้ยง และจัดกิจกรรมช่วยคุณครู ในกิจกรรมอานาปนสติ ให้กับน้องชั้น ป.1-ป.3

3.อะไรเป็นแรงจูงใจให้คุณปฏิบัติงานจิตสาธารณะ

- อยากทำ เพราะใจสั่งให้ทำ อยากเห็นสภาพแวดล้อมที่อยู่มีความสวยงาม สะอาด น่าอยู่ยิ่งขึ้น
- รู้สึกสนุก อยากทำอะไรก็ได้ที่ทำให้คนอื่นมีความสุข
- รู้สึกภูมิใจที่ได้เห็นรอยยิ้ม และคำขอบคุณของผู้ที่เราช่วยเหลือ
- คุณครูในโรงเรียน ทำงานอาสา ทำให้รู้สึกอยากทำบ้าง เวลาที่ครูมาเล่าให้ฟังเกี่ยวกับประสบการณ์ในการได้ออกไปช่วยเหลือคนในชุมชน หรือไปบริจาคสิ่งของตามต่างจังหวัด ทำให้อยากมีประสบการณ์ความสุขแบบคุณครูบ้าง
- พ่อแม่ พี่ และผู้ใหญ่ที่บ้านทำงานอาสา
- การที่ได้เห็นจากคลิปวิดีโอ เรื่องราวของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงทำงานหนัก และสอนให้คนไทยมีจิตใจที่ช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้อยากที่จะทำสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ในการช่วยเหลือผู้อื่นบ้าง
- กิจกรรมที่โรงเรียนสนับสนุนให้เราได้ทำ ตั้งแต่ช่วยงานจราจร เก็บขยะ สอนหนังสือน้อง ฯลฯ มีความรู้สึก ว่า กระตุน เชิญชวน ให้เราอยากทำ
- ในช่วงแรกๆ ที่ทำก็เพราะว่า มีกำหนดไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน ที่นักเรียนทุกคนต้องทำ แต่พอได้ทำไปเรื่อยๆ ก็มีความรู้สึกอยากทำ อยากชวนเพื่อนไปทำ รู้สึกดีที่ได้ทำ
- ได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น ถึงแม้ว่าเราจะทำโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่เมื่อเวลาที่เราทำจิตสาธารณะที่ไร โรงเรียน คุณครู และเพื่อนๆ ก็จะให้กำลังใจและกล่าวชื่นชม เช่น โรงเรียนให้เกียรติบัตรยกย่องในความดี หรือกล่าวชื่นชมให้เพื่อนๆ ประทับใจให้ เท่านั้นก็เป็นกำลังใจและความภูมิใจให้อยากทำสิ่งที่ดีต่อไป
- สัมผัสได้จากสิ่งที่คุณครูปฏิบัติในการช่วยเหลือสังคม คุณครูรวมกลุ่มกันไปช่วยเหลือ แบ่งปันจัดกิจกรรม หรือไปบรรเทาทุกข์ให้คนที่เดือดร้อน มันเป็นแรงบันดาลใจที่อยากจะออกไปทำงานเพื่อคนอื่นบ้าง
- การปลูกฝังจากโรงเรียน และคุณครู ช่วยสร้างพลัง แรงบันดาลใจให้กับเรา อย่างน้อยสักครั้งในชีวิตที่ฉันจะออกไปทำงานเพื่อผู้อื่นบ้าง
- เคยถามตัวเองว่า “จะทำทำไมจิตอาสา” แต่พอเห็นเพื่อนทำ คุณครูและซิสเตอร์ที่ทุ่มเททำ คนใน คนนอกโรงเรียนทำ เลยกลับมาถามตัวเองบ้างว่า “แล้วทำไมฉันไม่ทำ”
- ความรู้สึกแรกคือ ทำเพราะกลัวไม่ผ่านกิจกรรม แต่เมื่อได้มาลองสัมผัส ได้ลงมือทำสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ให้คนอื่น ก็เกิดความรู้สึกอยากทำต่อไปเรื่อยๆ การที่หมู่คณะมีความคิด ความรู้สึกที่อยากช่วยเหลือคนอื่น ก็ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานจิตอาสาให้กับพวกเราได้เหมือนกัน

- ตอนช่วงโควิดที่ผ่านมา เคยเป็นผู้ป่วยไปรักษาตัวในโรงพยาบาลสนาม มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา บางคนช่วยตนเองไม่ได้ จะลุกเดินไปรับกล่องข้าว ไปรับยา ที่จุดบริการก็ลำบาก ก็เลยเดินไปรับอาหาร ยา และพัสดุจากญาติมาช่วยแจกให้ พอทำไปแล้วรู้สึกดี ที่ตนเองมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ในสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ ก็เลยทำทุกวัน พอออกจากโรงพยาบาลสนามแล้ว ก็เลยชวนพ่อแม่ และครอบครัว ทำอาหารมาแบ่งให้กับผู้ป่วย หมอ เจ้าหน้าที่ อาสาสมัครต่อไป ทำให้รู้สึกถึงความสุข ความภูมิใจ ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น คำขอบคุณของพวกเขา ทำให้รู้สึกดีมากเลย ขอขอบคุณโรงเรียนที่ปลูกฝังการเป็นจิตอาสาให้กับพวกเราทุกคน ทำให้เรากล้าที่จะทุ่มเทอุทิศตนในทุกสถานการณ์โดยไม่รู้ตัว

4. คุณคิดว่า การปฏิบัติจิตสาธารณะให้อะไรกับคุณบ้าง

- ความสุข การกล่อมเกลาคิดใจของตนเองให้เป็นคนที่มีจิตใจเมตตา กรุณา
- ความภูมิใจ
- ความเสียสละ ทุ่มเททำสิ่งต่างๆ เพื่อผู้อื่น
- ได้ออกจากโลกของตัวเอง รู้สึกตนเองมีคุณค่าต่อผู้อื่น
- ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมให้สวยงามอยู่กับเราได้อย่างตลอดไป
- ฝึกให้เราได้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักมอง สังเกต ใส่ใจคนที่อยู่รอบตัว มีความสมัครสมาน สามัคคีกันในทุกหมู่คณะ ในชุมชน สังคม และประเทศชาติที่เราดำเนินชีวิตอยู่
- สอนให้เรา รู้จักรัก เมตตา มีจิตใจที่อ่อนโยน รู้จักเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว
- ทำให้ครอบครัวภูมิใจในตัวเรา ที่เราเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ
- ความมีวินัย การได้ปฏิบัติงานจิตสาธารณะร่วมกับผู้อื่น ทำให้เรามีทักษะในการทำงานในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกันทำหน้าที่
- ให้แรงบันดาลใจ ให้พลัง ในการดำเนินชีวิต
- ฝึกให้เรา มีความตระหนัก รู้จักคิด วางแผน เพื่อทำให้เกิดสิ่งดีๆ เพื่อผู้อื่น
- สอนให้เรา รู้จักคำว่า “อุทิศตน” การเสียสละเวลา ความสุข ความสบาย และทรัพย์สินของตนเอง เพื่อคนอื่นอย่างแท้จริง

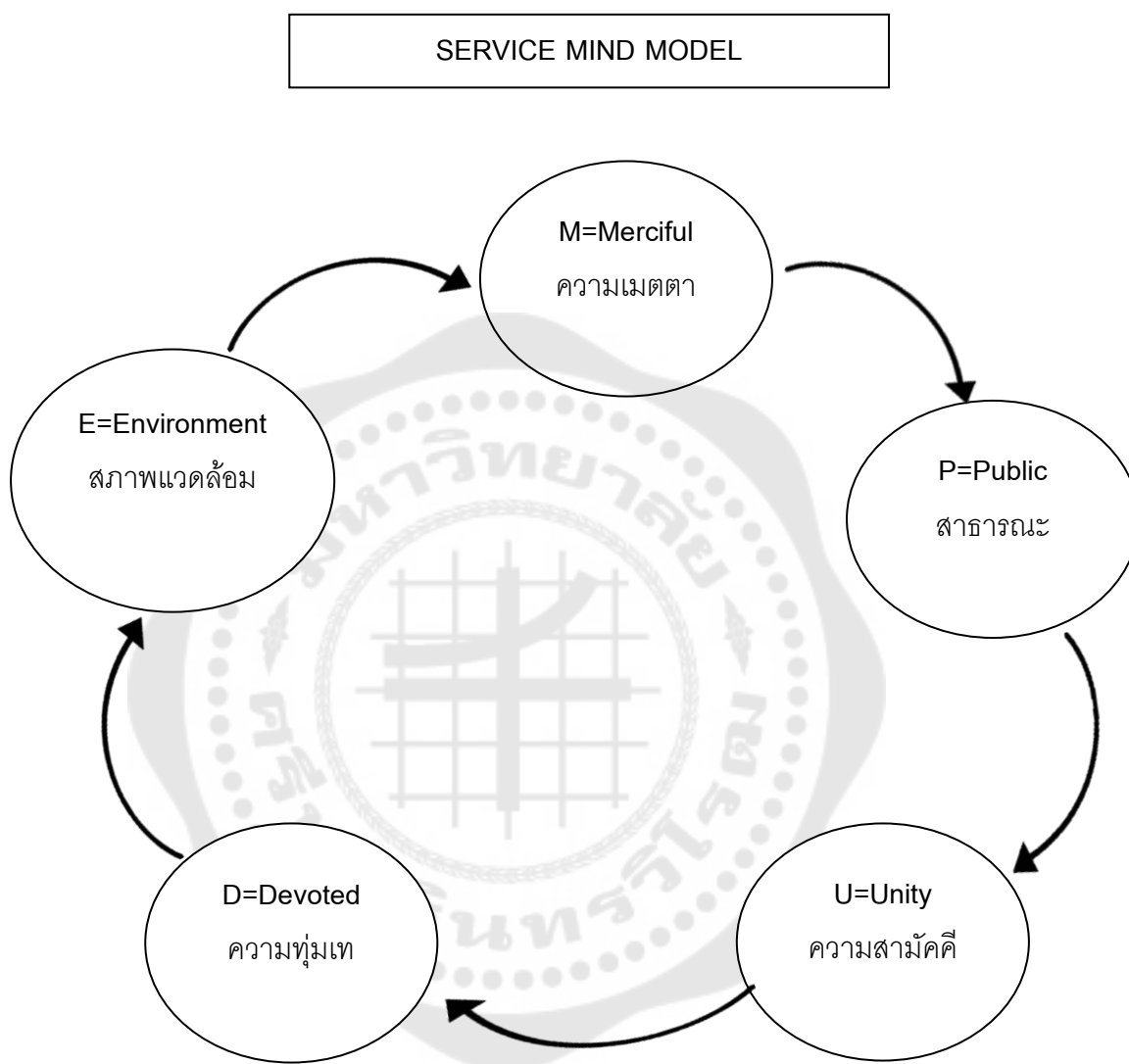
5.ความรู้สึกของคุณ ก่อน และหลังทำงานจิตสาธารณะ

- ความรู้สึกก่อนทำงานจิตสาธารณะ
- กังวลใจ -กลัว -ตั้งคำถาม จะต้องทำอย่างไร?
- นอนไม่หลับ -จะทำได้ไหม -ไม่มั่นใจ
- ลังเลใจ -ต้องมีเพื่อน หรือมีคุณครูช่วยเหลือ -เครียด
- ความรู้สึกหลังทำงานจิตสาธารณะ
- โล่งใจ -ภูมิใจ -ฉันก็ทำได้
- จิตใจอ่อนโยน มีเมตตา มีความรักต่อผู้อื่นมากขึ้น
- เกิดความสามัคคีกันมากขึ้นในหมู่คณะ
- มีความสุข -สนุก -อยากทำอีก -มีไฉ่เดียวต่อยอด
- ไปชวนคนที่บ้านไปทำต่อ บอกต่อกับเพื่อนๆ
- เล่าความสุขให้เพื่อนๆ และคนที่บ้านฟัง
- ทำแล้ว ก็อยากทำอีก
- รู้สึกมีจิตสำนึกในการทำเพื่อส่วนรวมมากขึ้น
- มีความเสียสละ หุ่่มเท อุทิศตนมากขึ้น
- สภาพแวดล้อมสวยงาม คงสภาพที่จะอยู่กับเราไปได้นานๆ

6.ในอนาคต คุณยังจะปฏิบัติงานจิตสาธารณะต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด?

- ทำต่อแน่นอน เพราะอยากทำ รู้สึกมีความสุข ที่มีส่วนในการเป็นผู้ให้ แม้จะเล็กน้อย แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่เราสามารถทำได้ด้วยตนเอง
- ขอขอบคุณโรงเรียนที่มีกิจกรรมดีๆ ให้พวกเราได้ทำ และขอบคุณคุณครูที่สอนให้เรารู้จักที่จะตอบแทนสังคม ตอบแทนโลกใบนี้
- อยากทำ เพราะรู้สึกว่า เรามีคุณค่าต่อผู้อื่น จิตใจอ่อนโยน มีเมตตามากขึ้น
- จิตสาธารณะ เหมือนเป็นกิจวัตรที่เราารู้สึกว่ามันต้องทำทุกวัน ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้าน ที่โรงเรียน หรือในสถานที่ต่างๆ
- การได้รับการปลูกฝังที่ดีในเรื่องการปฏิบัติงานจิตอาสาจาก คุณครู ชีสเตอร์ และโรงเรียน เราเติบโตมาในสภาพแวดล้อมแบบนี้ มันก็จะเป็นสิ่งที่ติดตัวเราต่อไปอย่างแน่นอน
- สังคม ยังเรียกร้องให้พวกเราทุกคนเป็น “จิตอาสา” กันต่อไป ทุกอย่างสำเร็จลงได้ด้วยพลังแห่งความรักและความสามัคคีกัน

Model ภาพรวมจากการได้กรอบแนวคิด การตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูล จึงสรุปได้เป็น องค์ประกอบตาม MODEL ดังนี้

ภาพประกอบ 9 Model ภาพรวมจากการได้กรอบแนวคิด การตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูล

Merciful – เมตตา ความรักและเอ็นดู ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้สุข

เป็น 1 ใน พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา

Public – สาธารณะ เกี่ยวข้องกับส่วนรวม ที่เป็นของสาธารณะ

Unity – ความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน ความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกัน
การรวมกัน

Devoted – ความทุ่มเท อุทิศตน เสียสละประโยชน์ส่วนตน ทุ่มเทในการทำงาน

Environment -สภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อม สภาวะแวดล้อม

ตอนที่ 2 กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ (กิจกรรมรักและเมตตาธรรม โครงการจิตสาธารณะ)

กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ : กิจกรรม รักและเมตตาธรรม และโครงการ
จิตสาธารณะ

ผู้รับผิดชอบ : นางสาวสุพรรณิ ย่างรุ่ง

หลักการและเหตุผล

“จิตสาธารณะ” คือ ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้ปัจจัย ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงใจ แรงสติปัญญา ซึ่งเป็นการเสียสละ สิ่งที่ตนเองมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเพื่อแผ้วถางให้กับส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยลด "อัตรตา" หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้บ้าง

“อาสาสมัคร” เป็นงานที่เกิดจากผู้ที่มีจิตสาธารณะ ซึ่งมีความหมายอย่างมากกับสังคม

ส่วนรวมเป็นผู้ที่เอื้อเพื่อ เสียสละ เวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือสังคมให้เกิดประโยชน์และความสุขมากขึ้น

การเป็น "อาสาสมัคร" ไม่ว่าจะเป็นงานใดๆ ก็ล้วนแต่ทำให้เกิดประโยชน์ในทางบวกและเป็นสิ่งที่เราควรทำทั้งสิ้น คนที่จะเป็นอาสาสมัครได้นั้น ไม่ได้จำกัดที่ วัย การศึกษา เพศ อาชีพ ฐานะ หรือ ข้อจำกัด ใดๆ ทั้งสิ้น หากแต่ต้องมีจิตใจ เป็น "จิตสาธารณะ" ที่อยากจะช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมเท่านั้น จิตสาธารณะคำนี้จะคุ้นหูพวกเรามากขึ้น หากแต่เพียงมองรอบตัวท่าน ทำสิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน

โรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี มุ่งหวังที่จะสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่ดีลงในจิตใจของนักเรียน และบุคลากรทุกคน จึงได้จัดให้มีกิจกรรม “รักและเมตตาธรรม” และ โครงการ “จิตสาธารณะ” ขึ้น เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ให้ ผู้รับใช้ ผู้แบ่งปัน ความมีจิตสาธารณะ และรู้จักอุทิศตนเพื่อส่วนรวมให้กับนักเรียน และบุคลากร โดยโครงการนี้กำหนดให้ นักเรียน และบุคลากรทุกคน ปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมตลอดปีการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนและบุคลากร ตามคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ในเรื่องของการมีจิตสาธารณะ ตามหลักสูตรที่กำหนดในแต่ละปี ภายในและภายนอก รวม 15 ชั่วโมง

2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน บุคลากร ได้ลงมือปฏิบัติงานอาสาด้วยตนเอง พร้อมเป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่น

3. เพื่อให้นักเรียน บุคลากร เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมีจิตสาธารณะและรู้จักอุทิศตนเพื่อส่วนรวม

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ นักเรียน และบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ร้อยละ 95 ปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะเดือนละครั้ง

- มัธยมศึกษาปีที่ 1-6

เชิงคุณภาพ นักเรียนและบุคลากร ปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างเหมาะสม ครบตามกำหนด เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของการบำเพ็ญประโยชน์ โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และนำไปปรับปรุงคุณภาพนักเรียน และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงาน

1. **กิจกรรมรักและเมตตาธรรม** นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี โดยจัดกิจกรรมทุกวันพุธ สัปดาห์ละ 1 ห้องเรียน ดังนี้

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2

- กิจกรรมเยี่ยม ให้กำลังใจผู้สูงอายุ ณ บ้านพักคนชราหญิง ซอยร่วมสุข

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- กิจกรรมเยี่ยม ให้กำลังใจผู้ต้องโทษ ณ ทณฑสถานวัยหนุ่มกลาง

คลอง 6 อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

- กิจกรรมเยี่ยมผู้ป่วย คนชรา ในชุมชน ณ ชุมชนในซอยวัดพระแม่

มหาการุณย์ จ.นนทบุรี ชุมชนคนเร่ร่อน หลัก 6 จ.ปทุมธานี ชุมชนวัดช่องลม และชุมชนเฟื่องฟ้า จ.ปทุมธานี

กิจกรรมวันแห่งรักและเมตตาธรรม นักเรียนชมรมอาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ

VSED

2. **โครงการจิตสาธารณะ** นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย - มัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี โดยแบ่งเป็น

- กิจกรรมจิตสาธารณะภายในโรงเรียน

มีกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติทุกวัน เวลา 07.00-07.50 น.

กิจกรรม ช่วยงานอาจารย์, ส่งน้องเข้าห้องเรียน, บรรจุผลไม้ใส่ถุง, รับการทอผ้าคำศัพท์, พระวาจาประจำวัน เวลา 11.15-11.50 น. และ 12.15-12.50 น.

กิจกรรมดูแลรักษาความสะอาดภายในบริเวณโรงเรียน, กิจกรรมดูแลความปลอดภัยในสวนสนุก เวลา 15.40-16.30 น.

กิจกรรมพี่สอนน้อง (พี่ระดับมัธยมต้น-ปลาย)

- กิจกรรมจิตสาธารณะภายนอกโรงเรียน นักเรียนสามารถปฏิบัติด้วยตนเอง โดยอาจไปปฏิบัติร่วมกับครอบครัว รวมกลุ่มเพื่อนๆ กิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้ และกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภายนอก ฯลฯ

หลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมรักและเมตตาธรรมแล้ว ผู้วิจัยได้ทำ Reflection สะท้อนความคิด ความรู้สึกของนักเรียน ด้วยการให้นักเรียนได้ออกมาพูดแบ่งปัน แล้วบันทึกเป็นข้อความลงในกิจกรรมการคิดไตร่ตรอง ทบทวนความรู้สึก และการแบ่งปันจากเพื่อน ๆ “รักและเมตตาธรรม” อีกครั้งหนึ่ง

หลังจากที่นักเรียนปฏิบัติงานจิตสาธารณะแล้ว ผู้วิจัยได้ทำ Reflection สะท้อนความคิด ความรู้สึกของนักเรียน ด้วยการให้นักเรียนบันทึกสรุปการปฏิบัติหน้าที่ ความประทับใจลงในสมุดจิตสาธารณะของตนเอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากประชากร 35 คน โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเดียวและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาความ เพื่อตีความและสังเคราะห์แนวทางเสริมสร้างจิตสาธารณะในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้

สรุปผลจากความมุ่งหมายของการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนได้ตระหนักถึงแก่นแท้ของจิตสาธารณะ ซึ่งสะท้อนผ่านแนวคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนในการร่วมพัฒนาสังคม แสดงออกถึงความปรารถนาดีและความเต็มใจในการช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมถึงเคารพสิทธิและทรัพยากรสาธารณะ การปฏิบัติจิตสาธารณะของนักเรียนเกิดขึ้นผ่านกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น การดูแลจราจร การรักษาความสะอาด การเยี่ยมชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการปลูกป่าและสร้างฝาย ซึ่งไม่เพียงส่งผลดีต่อสังคมโดยรวม แต่ยังช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความสุขภายในตนเอง

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากแบบอย่างที่ดีในสังคม ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใกล้ชิด เช่น เพื่อน ครอบครัว ครูอาจารย์ หรือบุคคลที่เป็นแรงบันดาลใจ เช่น ศิลปินผู้มีชื่อเสียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และกลุ่มจิตอาสาทั่วไป ประโยชน์ของการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะสะท้อนให้เห็นถึงการได้รับความสุขจากการให้และการช่วยเหลือผู้อื่น เสริมสร้างคุณธรรมภายในตนเอง เช่น เมตตา กรุณา การเสียสละ และความมุ่งมั่นอุทิศตน อีกทั้งยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความรักและความสามัคคีในสังคม

3. การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะมุ่งเน้นให้มีความหลากหลายและยั่งยืนมากขึ้น โดยขยายขอบเขตของกิจกรรมไปยังพื้นที่ที่มีความท้าทายมากขึ้น เช่น โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลหรือบนพื้นที่ราบสูง ซึ่งต้องอาศัยความเสียสละและการอุทิศตนอย่างแท้จริง กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงแต่สร้างโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในชุมชนที่แตกต่างออกไป แต่ยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกที่ลึกซึ้งขึ้นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และการพัฒนาทักษะการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้คนจากบริบทที่หลากหลาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม : แบบบันทึกการถอดบทเรียน “กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี

2.2 กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ (กิจกรรมรักและเมตตาธรรม โครงการจิตสาธารณะ) Reflection สะท้อนความคิด ความรู้สึกของนักเรียน ลงใน

- กิจกรรมการคิดไตร่ตรอง ทบทวนความรู้สึก และการแบ่งปันจากเพื่อน ๆ “รักและเมตตาธรรม”

- บันทึกสรุปการปฏิบัติหน้าที่ ความประทับใจ ลงในสมุดจิตสาธารณะของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ก่อนการวิจัย

1.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอใบรับรองการอนุมัติการทำวิจัยและเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินการเก็บข้อมูลและดำเนินการวิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี

1.2 ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูล เพื่อใช้ขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี

1.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม โดยการคัดเลือกวิธีเฉพาะเจาะจง เป็นผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน

1.4 ผู้วิจัยทำการประชุมกับผู้บริหาร ครูประจำชั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมจิตสาธารณะ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

2. ดำเนินการ

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

2.2 สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหาร ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมจิตสาธารณะ นักเรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ได้ตรง และถอดบทเรียนจากการตอบคำถามโดยใช้คำถามปลายเปิด นอกจากนี้ ยังนำเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเก็บข้อมูล จะดำเนินการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้จากการถอดบทเรียน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำสิ่งที่นักเรียนได้ตรง สะท้อนความคิดออกมาเป็นคำพูด บันทึกลงในแบบบันทึกการถอดบทเรียน กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี ซึ่งผลจากการถอดบทเรียนสรุปผลได้ดังนี้

1. คำว่า “จิตสาธารณะ” ในความคิดของคุณคือ

การอาสาด้วยความสมัครใจ เป็นการให้ ให้ความรัก ความเมตตา ให้การช่วยเหลือ ด้วยแรงกำลัง การบริจาคเป็นเงิน เป็นสิ่งของ เป็นการทำความดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ทำแล้วรู้สึกมีความสุข มีความอิ่มเอมใจที่ได้ทำเพื่อคนอื่น ได้ส่งต่อความรัก เป็นการปลูกฝังให้เราเป็นคนดี มีน้ำใจ รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2. จิตสาธารณะ ที่คุณเคยปฏิบัติ คืองานอะไร

ช่วยเหลืองานส่วนรวมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งร่างกาย แรงใจ และกำลังทรัพย์ตลอดจนออกไปปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคมอย่างกว้างขวาง

3. อะไรเป็นแรงจูงใจให้คุณปฏิบัติงานจิตสาธารณะ

- อยากทำด้วยตนเอง ด้วยเห็นแบบอย่างจากคุณครู พ่อแม่ พี่ ผู้ปกครอง ผู้ที่ทำงานอาสาในสังคม

- การติดตามจากสื่อ ชี้นำจากการปลูกฝังของครู โรงเรียน
- การปฏิบัติตามหลักสูตรของโรงเรียน
- การได้รับคำชื่นชม การยกย่องในการทำ ความดี รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

4. คุณคิดว่า การปฏิบัติจิตสาธารณะให้ะไรกับคุณบ้าง

ความสุข ความภูมิใจ แรงบันดาลใจ พลัง มีคุณค่าต่อผู้อื่น ได้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักมอง สังเกต ใส่ใจคนที่อยู่รอบตัว สอนให้รู้จักรัก เมตตา มีจิตใจที่อ่อนโยน รู้จักเอื้อเฟื้อแบ่งปัน

ไม่เห็นแก่ตัว ความมีวินัย ทักษะในการทำงาน อยู่ร่วมกับผู้อื่น ความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกัน ทำหน้าที่ ทำให้ครอบครัวภูมิใจในตัวเรา ที่เราเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ

5. ความรู้สึกของคุณ ก่อนและหลังทำงานจิตสาธารณะ

ความรู้สึกก่อนทำงานจิตสาธารณะ - มีความรู้สึกกังวลใจ กลัวว่าจะทำไม่ได้ จะต้องเริ่มต้นอย่างไรก่อน ต้องมีเพื่อนขาดความมั่นใจในตนเอง

ความรู้สึกหลังทำงานจิตสาธารณะ - เกิดความสุข ความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่รู้สึกยากอย่างที่คิด อยากทำอีกเรื่อย ๆ เมื่อมีโอกาส อยากชักชวนเพื่อนๆ คนที่รู้จักให้ออกไปทำกิจกรรมดีๆ เพื่อสังคมส่วนรวม

6. ในอนาคต คุณยังจะปฏิบัติงานจิตสาธารณะต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด?

ทำต่อ เพราะอยากทำ รู้สึกมีความสุข มีคุณค่า ที่มีส่วนในการเป็นผู้ให้ แม้จะเล็กน้อย แต่ก็ เป็นสิ่งที่เราสามารถทำได้ด้วยตนเอง ได้ตอบแทนสังคม ตอบแทนโลกใบนี้

อภิปรายผล

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในรูปแบบเดี่ยวและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ได้ตรงตรง ถอดบทเรียน โดยการใช้คำถามปลายเปิด พบว่า กิจกรรมจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ปฏิบัติ ได้สัมผัส กับกิจกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง แม้ในช่วงแรกๆ อาจจะรู้สึกกังวลใจ กลัวกับเหตุการณ์ไปล่วงหน้าก่อน แต่เมื่อได้ลงมือปฏิบัติแล้ว ทำให้นักเรียนได้พบกับความสุข ความมีคุณค่าในตนเอง ดังที่ได้ปรากฏในข้อที่ว่า

- คุณคิดว่า การปฏิบัติจิตสาธารณะให้อะไรกับคุณบ้าง

การปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะส่งผลให้นักเรียนเกิดความสุขและความภาคภูมิใจ พร้อมทั้งเป็นแรงบันดาลใจให้มีพลังในการช่วยเหลือผู้อื่น นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะสังเกตและใส่ใจบุคคลรอบตัว มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และลดความเห็นแก่ตัว อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังระเบียบวินัย ทักษะการทำงานเป็นทีม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสามัคคี นอกจากนี้ การมีจิตสาธารณะยังเป็นสิ่งที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับครอบครัว

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับประเด็น คำคม (2549) ที่ระบุว่า การบรรลุเอกลักษณ์แห่งตนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และสติปัญญา ซึ่งต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น วัยรุ่นจึงสามารถซึมซับคุณค่าที่สำคัญและนำไปสู่การพัฒนาเอกลักษณ์ในฐานะผู้ใหญ่ที่มีจิตสาธารณะ สังคมเองก็มีบทบาทในการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น การช่วยงานในห้องเรียน การระดมทุนเพื่อการกุศล หรือการเป็นลูกเสือที่อุทิศตนเพื่อชุมชน

ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมจิตสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นโครงการรักและเมตตาธรรม หรือกิจกรรมภายในและภายนอกโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

- คำว่า “จิตสาธารณะ” ในความคิดของนักเรียนคือ

การอาสาด้วยความสมัครใจเป็นการให้ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่ครอบคลุมทั้งการให้ความรัก ความเมตตา และการช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการใช้แรงกาย การบริจาคเงินหรือสิ่งของ ล้วนเป็นการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงช่วยเหลือผู้รับ แต่ยังสร้างความสุขและความอิ่มเอมใจให้กับผู้ให้ด้วย การอาสายังเป็นกระบวนการที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้ปฏิบัติ ทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดี มีน้ำใจ และรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

- อะไรเป็นแรงจูงใจให้คุณปฏิบัติงานจิตสาธารณะ

- อยากทำด้วยตนเอง ด้วยเห็นแบบอย่างจากคุณครู พ่อแม่ พี่ ผู้ปกครอง ผู้ที่ทำงานอาสาในสังคม

- การติดตามจากสื่อ ชีวชี้นำจากการปลูกฝังของครู โรงเรียน

- การปฏิบัติตามหลักสูตรของโรงเรียน

- การได้รับคำชื่นชม การยกย่องในการทำ ความดี รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

- ในอนาคต คุณยังจะปฏิบัติงานจิตสาธารณะต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด?

ยังเลือกปฏิบัติงานจิตสาธารณะต่อไป เพราะแรงจูงใจในการทำกิจกรรมจิตสาธารณะเกิดจากความสุขในการเป็นผู้ให้ ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง และความต้องการตอบแทนสังคม แม้เป็นเพียงการช่วยเหลือเล็กน้อย แต่สร้างความอิ่มเอมใจและบทบาทสำคัญในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2552) ที่ระบุว่าแรงจูงใจภายในช่วยให้บุคคลทำความดีอย่างต่อเนื่องโดยไม่หวังผลตอบแทน ได้อธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งสามดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคล เช่น ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ การรับรู้ตนเอง เป้าหมาย และความตั้งใจ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ขณะเดียวกัน พฤติกรรมก็ส่งผลต่อกระบวนการคิดและการตอบสนองทางอารมณ์ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและการแสดงออกของบุคคล

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมกับบุคคลสะท้อนให้เห็นว่าความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์ และความสามารถทางปัญญาของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามอิทธิพลทางสังคม กระบวนการนี้เกิดขึ้นผ่านการให้ข้อมูล การ

กระตุ้นทางอารมณ์ การสอน และการชักจูงทางสังคม บุคคลแต่ละคนมีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและลักษณะทางกายภาพของตน เช่น อายุ ขนาดร่างกาย เชื้อชาติ เพศ ความน่าสนใจทางกายภาพ บทบาท และสถานะทางสังคม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม และสภาพแวดล้อม กล่าวคือ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้น ก็ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปด้วย

นอกจากนี้แบนดูรา มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้น เกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกต(Observation Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ต้องอาศัยการลงมือทดลองดู เขาได้แบ่งประเภทของตัวแบบออกเป็น ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง (Live model) คือ ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic model) คือ ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูน หรือ หนังสือนวนิยาย เป็นต้น

3.1 อิทธิพลของตัวแบบ โดยตัวแบบมีอิทธิพลต่างๆ ต่อพฤติกรรม ดังนี้

3.1.1. กระบวนการสร้างพฤติกรรมใหม่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลสังเกตและเลียนแบบตัวแบบ โดยเฉพาะในกรณีที่พฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน การเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยให้บุคคลพัฒนาพฤติกรรมตามแบบที่เห็นและนำไปปรับใช้ในบริบทของตนเอง

3.1.2. ตัวแบบมีบทบาทในการเสริมสร้างและพัฒนาพฤติกรรมที่มีอยู่แล้ว โดยทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้สังเกตพยายามปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลเคยมีประสบการณ์หรือได้รับการเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อน

3.1.3. ทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม กรณีที่ผู้เรียนได้เห็นการกระทำนั้นเกิดผลในทางลบ ผู้เรียนก็มีแนวโน้มที่จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้น

3.2 ขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ

แบนดูรา (อ้างใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2554) อธิบายว่าการเรียนรู้โดยการเลียนแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลรับรู้และจดจำพฤติกรรม และขั้นการกระทำ (Performance) ซึ่งเป็นการตัดสินใจว่าจะนำพฤติกรรมที่เรียนรู้ไปใช้จริงหรือไม่

ตามหลักการของแบนดูรา มนุษย์เลือกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบที่ตนชื่นชมและเห็นว่ามีประโยชน์ เมื่อทดลองปฏิบัติและพบว่าเกิดผลดี ก็จะทำซ้ำจน

กลายเป็นนิสัย ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้เป็นเทคนิคในบางกิจกรรม โดยนำเสนอตัวแบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การนำเสนอกรณีพี่ตูน บอดี้สแลม ที่อุทิศตนใช้ความสามารถในการวิ่งเพื่อช่วยเหลือโรงพยาบาล รวมถึงการให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นต้นแบบแก่เพื่อนผ่านการจัดบอร์ดนำเสนอกิจกรรมจิตสาธารณะ เพื่อกระตุ้นแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการเลียนแบบ และนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

การวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องของงานวิจัยที่ผ่านมาและช่องว่างความรู้ที่งานวิจัยนี้จะเติมเต็ม

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งบูรณาการกิจกรรมการบริการต่อสังคมต่อมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนโรงเรียนม่วงไข่พิทยาคม จำนวน 65 คน (ภาสุดา ภาคาผล, 2556)

การศึกษาก่อนหน้านี้มุ่งพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา และประเมินคุณภาพของหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายของการศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดลาดสนุ่น จำนวน 35 คน (ดุษฎา ปนคำ, 2555)

การศึกษานี้มุ่งพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผ่านการให้การปรึกษากลุ่ม โดยใช้แนวทางพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนโรงเรียนชลกันวิทยานุกูล อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 20 คน (พรทิพย์ มนต์วิงส์, 2554)

การศึกษานี้วิเคราะห์ผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาที่มีผลต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี (นุสสรี คันธิก, 2553)

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ผลของโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (โกวิทย์ พงษ์ภักดี, 2553)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า สามารถเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ จึงเหมาะกับการนำไปใช้กับนักเรียนในระดับ

เดียวกัน หรือระดับที่มากกว่าขึ้นไปได้ โดยเน้นกิจกรรมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด ความรู้สึก โดยการไตร่ตรอง ถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติกิจกรรม

2. การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ควรมีการกระทำอย่างยั่งยืน และมีการต่อยอดกิจกรรม ให้มีการขยายผลในวงกว้างเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา และเสริมสร้างจิตสาธารณะในระดับชั้นต่างๆ และมีการบันทึกผลในเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการศึกษาและพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านอื่น ๆ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความพอเพียง เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- Baldwin, J., and William, H. (1988). *Active Learning: a Trainer's Guide*. England: Blackwell Education.
- Bandura, A. (1986). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Barrows, H. S., and Tamblyn, R. M. (1980). *Problem-Base Learning : An Approach to Medical Education*. New York: Springer Publishing.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educaation objectives: the classification of educational goals handbook I*. New York: Longman: David Mckey.
- Bonwell, R. C., and Eison, J. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom AEHE-ERIC Higher Education Report No.1*. Wshington D.C.: Jossy-Bass.
- Cojocariu, V. (2010). For the New Model of Active Learning. *Annals of Ovidius University Constanra-Series Physical Education and Sport/Science, Movement and Health*, 657-663.
- Gallagher S. A. (1997). Problem Base Learning : Where did it come from, What does it do, and Where is it going? *Journal for the Education of the Gifted*.
- Harward, S. Barrows. (1996). *Problem-Based Learning in Medicine and Beyond : A Brief Overview*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Johnson, D. W. et al. (1991). *Active Learning: Cooperationin the College Classroom*. Edina, MN: Interaction Book Company.
- Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., and Masia, B. B. (1973). *Taxonomy of educaation objectives: the classification of educational goals handbook II : affective domain*. London: Longman.
- Linda Torp, and Sara Sega. (1998). Problem as Possibilities : Problem-Based Learning for K-12. *Association for Supervision and Curriculum*.
- Mayer, C., and Jones. (1993). *Promoting Active Learning: Strategies for the College Classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Moore, and Kenneth, D. (1994). *Secondary Instruction Method* New York: Wm. C. Brown Communication.
- Moore, K. D. (1994). *Secondary Instruction Method* New York: Wm. C. Brown Communication.
- Penner, L. A., and Finkelstein, M. A. (1998). Dispositional and structural determinants of volunteerism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 525–537.
- Robert Delisle. (1997). *How to Use Problem-Based Learning in the Classroom*. Alexandria, Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Silberman, M. (1996). *Active Learning*. Boston: Allyn&Bacon.
- Stuart I. Hammond, and Celia A. Brownell. (2015). Prosocial Development Across the Lifespan. *Prosocial behavior*.
- กรรยา พรรณา. (2559). จิตสาธารณะ สร้างได้ง่ายนิดเดียว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). จอมปราชญ์นักศึกษา: สังเคราะห์และประยุกต์แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและพัฒนาคน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- โกวิทย์ พงษ์ภักดี. (2553). การใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- จรรยา ดาสา. (2552). 15 เทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก. *นิตยสาร สสวท.*, 36(163), 72-76.
- จินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัย เพื่อเสริมสร้างสุขภาพนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จุฑาพร นาครอด. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ชลธิชา ศรีภักดี. (2558). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำพูน: การศึกษาบนฐานพุทธธรรม. (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

- ชัชววรรณ จุงกลาง. (2559). ผลการใช้กิจกรรม "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" เรื่องเพศศึกษา โดยใช้แนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยที่มีต่อค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมกับสังคมไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2555). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพฯ: วี พรินทร์ (1991).
- ดนูชา ปนคำ. (2555). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ทวิรัตน์ วัฒนกุลเจริญ. (2549). Active Learning(การเรียนรู้เชิงรุก). ใน เอกสารประกอบงานเสวนา งานเวทีเพลินพัฒนาวิชาการ ครั้งที่ 1.
- ทิตนา แหมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- นุสสรี คันธิก. (2553). ผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ปาริฉัตร ทองเนื้อแข็ง. (2556). ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาตามแนวคิดพัฒนาด้านจิตพิสัยที่มีต่อเจตคติด้านสุขภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พรทิพย์ มนตรีวงศ์. (2554). ศึกษาการพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการให้การศึกษากลุ่ม แบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). วิธีสังคมไทย ชุดที่ 4 ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ภาสุตา ภาคาผล. (2556). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีต่อมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, ประทีป จินฉี และทัศนากัญญา. (2547). รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว. ใน เอกสารการประชุมวิชาการเนื่องในวันสถาปนา สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ครบรอบ 49 ปี, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ.

- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2552). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วาสนา กิมเท็ง. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ที่มีต่อทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศศิธร รอดย่อย. (2559). การพัฒนาแบบวัดจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จังหวัดชัยนาท. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 7(1).
- ศักดิ์ดา ชัยกิจภิญโญ. (2548). สอนอย่างไรให้ Active Learning. นวัตกรรม การเรียนการสอน, 12-15.
- ศิริพร มโนพิเศษสุวรรณ. (2547). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น เรื่องร่างกายมนุษย์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศิริลักษณ์ เลื่อนยศ. (2553). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, เพชรบูรณ์.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2550). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2552). วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤต เพื่อฟื้นฟูชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษา สำนักมาตรฐานและพัฒน การการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชาดา นทีตานนท์. (2550). ผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติจริงที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สุพจน์ ทราวยแก้ว. (2546). จิตสำนึกสาธารณะ การก่อรูปและกระบวนการสร้าง. วารสารเพชรบุรีวิทยาการ. กรุงเทพฯ.
- สุระ บรรจงจิต. (2551). Active Learning ดาบสองคม. วารสารโรงเรียนนายเรือ. (มกราคม - มีนาคม), 34-42.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2552). จิตวิทยาการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อติมาณ แสงคำ. (2555). ผลการจัดกิจกรรมโดยใช้แนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย-แบบบันทึกการถอดบทเรียน
“กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี”

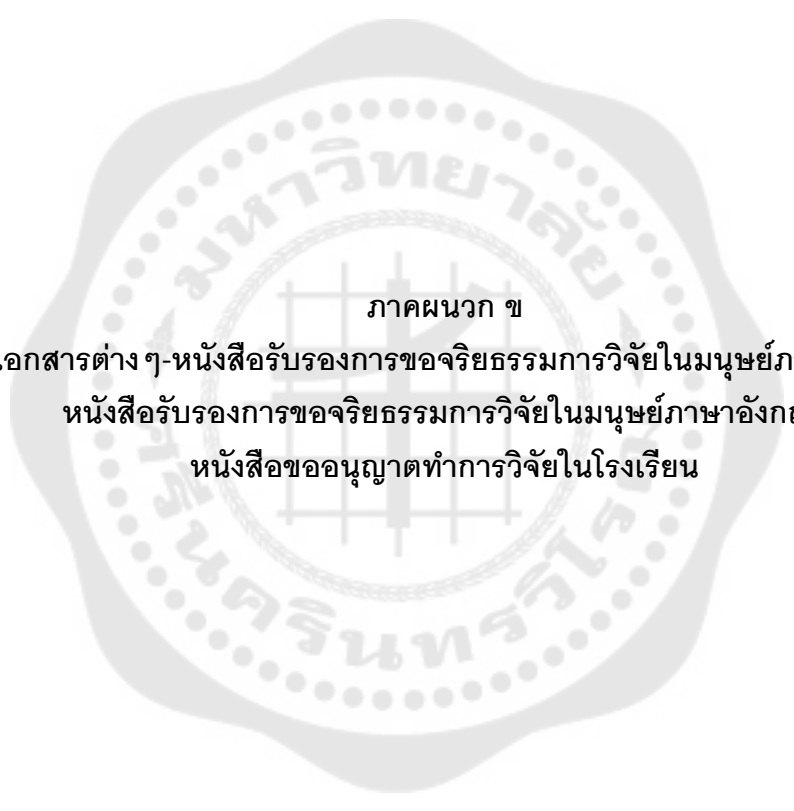
แบบบันทึกการถอดบทเรียน “กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ”
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถาม ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ชื่อ-สกุลผู้ถูกสัมภาษณ์.....

สถานภาพ / ตำแหน่งหน้าที่.....

1.คำว่า “จิตสาธารณะ” ในความคิดของคุณคืออะไร?	2.จิตสาธารณะที่คุณเคยปฏิบัติคืองานอะไร
3.อะไรเป็นแรงจูงใจให้คุณปฏิบัติงานจิตสาธารณะ	4.คุณคิดว่า การปฏิบัติจิตสาธารณะให้อะไรกับคุณบ้าง
5.ความรู้สึของคุณก่อน และหลังทำงานจิตสาธารณะ	6.ในอนาคตคุณยังจะปฏิบัติงานจิตสาธารณะต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด?

ภาคผนวก ข

เอกสารต่าง ๆ-หนังสือรับรองการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ภาษาไทย

หนังสือรับรองการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ภาษาอังกฤษ

หนังสือขออนุญาตทำการวิจัยในโรงเรียน

AF19-03-03.1

August, 2023

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ชื่อโครงการวิจัย : การเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนันทบุรี

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวสุพรรณิ ยำรุ่ง

หน่วยงานต้นสังกัด : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขรับรองโครงการวิจัย : SWUEC-672207

รายการเอกสารที่รับรอง :

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณา	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 เมษายน 2567
2. โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 เมษายน 2567
3. เอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัคร	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 เมษายน 2567
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 เมษายน 2567
5. ประวัติผู้วิจัย	

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ได้

วันที่รับรอง : 18 เมษายน 2567

วันที่หมดอายุ : 17 เมษายน 2568

(ลงชื่อ).....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ชุดสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (ชุดที่ 2)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี ชั้น 17

โทร. (02) 6495000 ต่อ 17503, 17506 โทรสาร (02) 2042590

AF20-03-03.0
May, 2023

Certificate of Ethical Committee Approval

This is to certify that:

Protocol Title: STRENGTHENING THE SERVICE MIND FOR JUNIOR HIGH STUDENTS OF PHRATHARUTHAI NONTANBURI SCHOOL.

Principal investigator: Ms.SUPANNEE YAMRUNG

Institution: Graduate School of Srinakharinwirot University

Protocol code: SWUEC-672207

Documents approved:

1. Submission form	version no. 2 date 9 April 2024
2. Full research proposal	version no. 2 date 9 April 2024
3. Participant information sheet and consent form	version no. 2 date 9 April 2024
4. Questionnaire/data collection form	version no. 2 date 9 April 2024
5. Investigator's biography	

have been reviewed and approved by the Human Research Ethics Committee of Srinakharinwirot University based on Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research, along with laws and regulations of Thailand. Thus, the approval for conducting the study is granted.

Date of approval: 18/04/2024

Date of expiration: 17/04/2025

A handwritten signature in black ink, reading 'Sittipong Wattananonsakul'.

(Associate Professor Sittipong Wattananonsakul, Ph.D.)

Chairman, Social Science and Behavioral Science Research Sub-Committee
of Srinakharinwirot University (Panel 2)

Ethics and Research Standards Division
Innovation Building Prof. Dr. Saroch Buasri, Floor 17
Srinakharinwirot University, 10110 Thailand
Tel.: +66-26-495000, 17503 Fax: (02) 2042590

เอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัคร

ชื่อการวิจัย : การเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี (STRENGTHENING THE SERVICE MIND FOR JUNIOR HIGH STUDENTS OF PHRATHARUTHAI NONTANBURI SCHOOL)

ผู้วิจัยหลัก : นางสาวสุพรรณิ ยำรุ่ง

สังกัด : โรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี

ผู้ร่วมวิจัย : ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะ จำนวน 10 คน ผู้แทนนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน

แหล่งทุนวิจัย/ผู้สนับสนุนการวิจัย : -

เรียน ท่านผู้สนใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะ ผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เนื่องด้วยข้าพเจ้า (นางสาวสุพรรณิ ยำรุ่ง นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา การจัดการทางสังคม คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง “(การเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี)” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายและกิจกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจและประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ประโยชน์โดยตรงที่ท่านจะได้รับจากการวิจัยนี้ ท่านอาจไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเข้าร่วมการวิจัยนี้ แต่ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์ต่อโรงเรียนพระหฤทัยนทบุรีเพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ท่านมีอิสระที่จะตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยนี้หรือไม่ก็ได้ แต่หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจะขอให้ท่าน

“ผู้วิจัยจะขอสัมภาษณ์ท่านในประเด็น...(คำว่า “จิตสาธารณะ” ในความคิดของคุณคืออะไร, จิตสาธารณะที่คุณเคยปฏิบัติคืออะไร, อะไรเป็นแรงจูงใจให้คุณปฏิบัติงานจิตสาธารณะ, คุณคิดว่า การปฏิบัติจิตสาธารณะให้อะไรกับคุณบ้าง, ความรู้สึกของคุณก่อน และหลังทำงานจิตสาธารณะ, ในอนาคต คุณยังจะปฏิบัติงานจิตสาธารณะต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด)... ใช้เวลาประมาณ.30.. นาที โดยจะสัมภาษณ์ที่..ห้องสมุดของโรงเรียนพระหฤทัยนทบุรี... ขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตบันทึกเสียงของท่าน ทั้งนี้ หากผู้วิจัย

3 เมษายน 2567

เรื่อง ขออนุญาตกลุ่มอาสาสมัครจากโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรีสำหรับโครงการวิจัย
เรียน ท่านผู้อำนวยการโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี

ด้วยนิสิตชื่อ นางสาวสุพรรณิ ย่างรุ่ง รหัสประจำตัวนิสิต 641 991 30319 กำลังศึกษาระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม สังกัด บัณฑิตวิทยาลัย ปัจจุบัน เป็นครูผู้สอนของโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี ตำแหน่ง ประธานฝ่ายจิตตภาบาล ได้มีความสนใจในการดำเนินการทำวิจัยในหัวข้อ “การเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี”

ในการนี้จึงใคร่ขออนุญาตทางโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี สำหรับกลุ่มอาสาสมัครจากโรงเรียนสำหรับโครงการวิจัยนี้ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะ จำนวน 10 คน ผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน สำหรับโครงการวิจัยดังกล่าว ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้ เป็นผู้มีความสามารถตอบคำถามได้ครบถ้วน และยินดีเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร และมีความเข้าใจต่อกิจกรรมสาธารณะที่ดำเนินการโดยโรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรีมาไม่ต่ำกว่า 1 ปี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ลงชื่อ.....

ชิตเตอร์วิชชี ตระกูลเจ็ก

ผู้อำนวยการโรงเรียน

ลงชื่อ.....

นางสาวสุพรรณิ ย่างรุ่ง

หัวหน้าโครงการวิจัย

ประวัติผู้เขียน

